

2007:47

Öllsjö 67:1

SU, 2006

Catherine Svensson

Rapport 2007:47

Öllsjö 67:1

SU 2006
Skepparslöv 114
Skepparslöv, 1115
Kristianstad
Skåne län

Catherine Svensson

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.m.se

© 2007 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2007:47
ISSN 1651-0933

Omslag: Obrända vävtyngder i grophus 201. Foto: Catherine Svensson
Fyndteckningar: Catherine Svensson
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Öllsjö 67:1

Innehåll

Bakgrund	5
Topografi	5
Fornlämningsbild	5
Undersökningsplan & målsättning	6
Publik verksamhet	7
Metalldetektering	8
Undersökningsmetod & dokumentation	9
Undersökningsresultat	9
Långhus	10
Övriga huskonstruktioner	12
Grophus	17
Övriga anläggningar	23
Fyndmaterial	24
Keramik	25
Bränd och obränd lera	26
Metaller	26
Glas	28
Sten	28
Ben	28
Dateringar	29
Diskussion och kulturhistorisk tolkning	29
Antikvarisk syntes	32
Sammanfattning	32
Referenser	33
Tekniska & administrativa uppgifter	34
Bilaga 1 Översiktsplan	35
Bilaga 2 Fyndlista	37
Bilaga 3 Metalldetektering på Öllsjö 67:1	41
Bilaga 4 Fyndlista metalldetektering Öllsjö 67:1, LUHM 31786	43
Bilaga 5 ¹⁴ C-analys	45

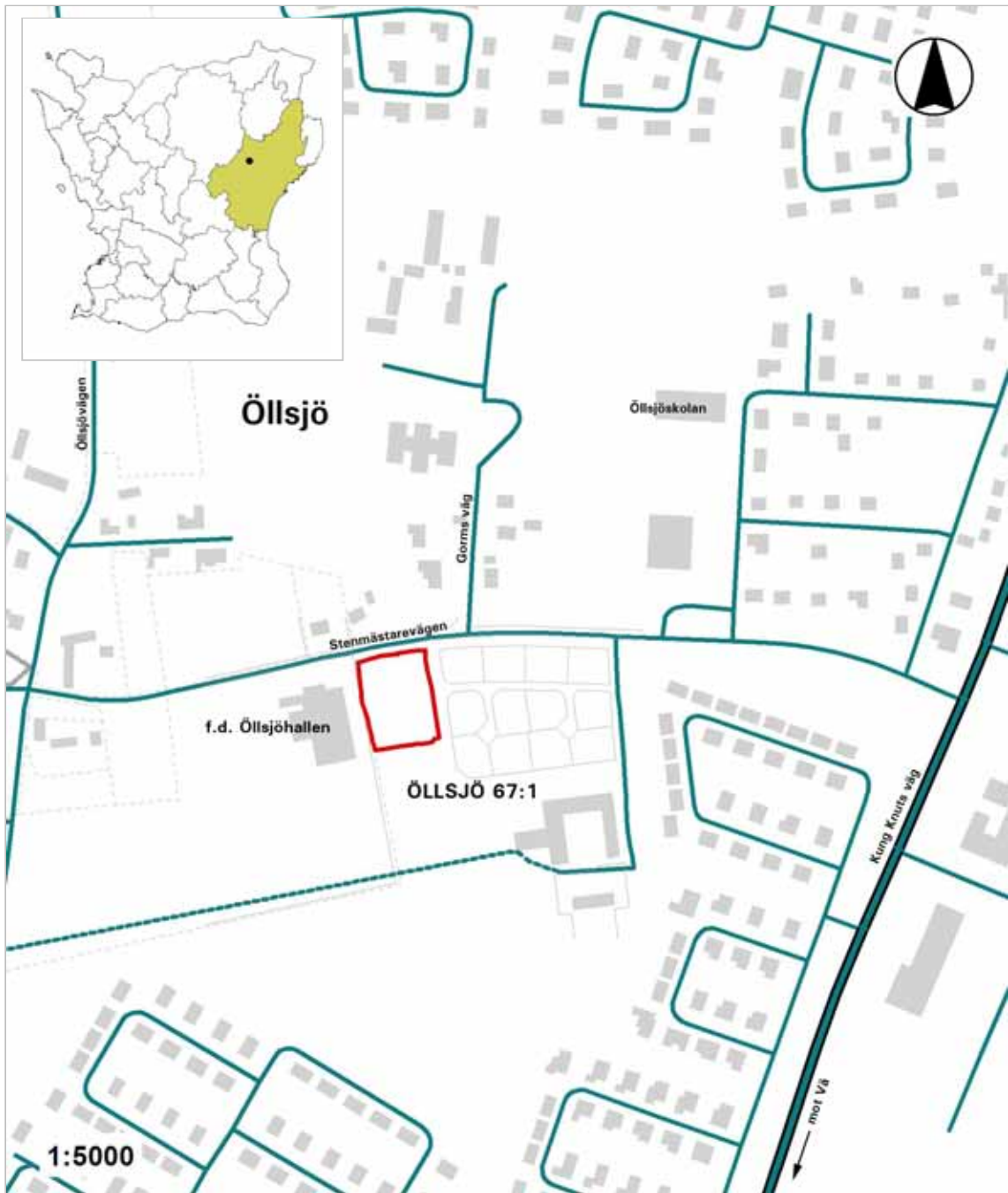

Fig. 1 Karta över Öllsjö med undersökningsområdet markerat. Infälld: Skåne med Öllsjö markerat. Kristianstads kommun grönfärgat.

Bakgrund

Med anledning av Kristianstads kommuns planerade husbyggnation inom fastigheten Öllsjö 67:1 utfördes en arkeologisk slutundersökning 2006. Slutundersökningen föregicks av en utredning under senhösten 2005. Resultaten från denna har publicerats i Regionmuseets rapportserie (2005:111).

Slutundersökningen utfördes av Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne i enlighet med Länsstyrelsens beslut dnr 431-45349-05. Fältarbetet utfördes under perioden 18 april-15 maj, 2006.

Topografi

Öllsjö ligger i den östra delen av Skepparslöv socken, ett par kilometer norr om Vä. Det äldsta kända skriftliga belägget för den medeltida byn är från 1380, då byn benämns *Öhlesyth*, men förleden indikerar ett ursprung i järnålder. Av erfarenhet vet vi att den yngre järnålderns bosättningar i området som regel återfinns inom de medeltida byarnas inägomark. Området i och kring den medeltida bytomten, inklusive den aktuella fastigheten, har kraftigt förhöjda fosfatvärden, vilket indikerar långvarig bosättning och odling.

Öllsjö by ligger i fulläkersbygd på den fornlämningsrika Kristianstadsslätten. En svag ås löper genom området i öst-västlig riktning och såväl bytomten som boplatsen ligger på denna svaga höjdrygg. Norr om bytomten finns partier med våtmark och på Skånska rekognoceringskartan är marken markerad som sank. Höjdryggen märks tydligt från dessa våtmarksområden som syns ligga ett par meter lägre än bytomten.

Fornlämningsbild

Fastigheten Öllsjö 67:1 ligger inom fornlämnning RAÄ 114, en boplats från yngre järnålder, och omedelbart sydöst om Öllsjö medeltida bytomt (RAÄ 87) i Skepparslöv socken.

Inom det område som den medeltida bytomten utgör finns, i byns västligaste del, en stenåldersboplats med okänd utbredning registrerad (RAÄ 82). I byns östra del, omedelbart norr om nu aktuell exploateringsyta, påträffades en urnegrav från yngre bronsålder vid grävarbeten på 1950-talet (RAÄ 19). Vidare har en bronsspets påträffats strax öster om byn (RAÄ 79) och dessutom finns en uppgift om fynd av en bronsyxia vid Öllsjö skola, strax öster om bytomten (Jimmy Juhlin, muntlig uppgift).

Under de senaste åren har ett antal arkeologiska undersökningar gjorts i Öllsjö. Även om undersökningarna varit småskaliga, gör de samlade resultaten att byns äldre bebyggelsestruktur till vissa delar börjar ta form. I den nordöstra delen av bytomten gjordes en arkeologisk undersökning år 2002 (Garvell 2003). Lämningsarna av såväl lager som anläggningar med stor fyndriktighet gav en huvud-

saklig datering till sen vikingatid, men även lämningar från medeltid och nyare tid framkom.

Den i väster angränsande fastigheten 63:1 och nordväst om liggande 33:2 har varit föremål för en arkeologisk utredning år 2003 (Bengtsson). Inom 63:1 framkom arkeologiska lämningar främst i den norra delen. Från två anläggningar insamlades keramik som kan dateras till yngre bronsålder/förromersk järnålder respektive vikingatid/tidig medeltid. De södra och västra delarna av fastighet 63:1 innehöll få och diffusa anläggningar. Inga fynd insamlades från dessa områden. Fastigheten 33:1 visade på en betydligt mer komplex fornlämningsbild. Här framkom lämningar med en räckvidd från yngre bronsålder/förromersk järnålder till historisk tid. Bland annat påträffades kulturlager som innehöll rabbad keramik, minst ett sannolikt grophus och historiska gårdslägen.

År 2001 utfördes en mindre arkeologisk undersökning på en del av fastigheten 67:1, omedelbart öster om nu aktuell yta. Vid denna påträffades boplatzlämningar från vendeltid i form av långhus och grophus (Björk 2004). Som väntat visade utredningen 2005 att boplatzen fortsatte västerut, in på nu aktuell del. Boplatzen kunde begränsas söderut, men inte västerut. I de upptagna schakten – sammanlagt 256 löpmeter – framkom ett grophus, en härd och en mängd mindre mörkfärgningar, till största delen stolphål (Svensson 2005).

Undersökningsplan & målsättning

Utifrån utredningen 2005, tillsammans med undersökningsresultaten från 2001, ansåg Regionmuseet att tillräcklig information förelåg för att direkt göra en slutundersökning i den norra delen av fastigheten. En förundersökning i det här fallet skulle sannolikt inte ge ytterligare kunskap som ändrade förutsättningarna.

I Regionmuseets undersökningsplan angavs att syftet med undersökningen var att fördjupa kunskapen om boplatzens bebyggelse. Undersökningen 2001 visade att boplatzen har en komplex bebyggelsestruktur med flera långhus som avlöst varandra på samma plats. En gårdsenhet med boningshus i åtminstone tre faser och tillhörande ekonomibygnader kunde konstateras. Vid slutundersökningen ansågs det därför viktigt att försöka lokalisera en så stor del som möjligt av enskilda hus för att se om ytterligare gårdar kunde beläggas, eller om fler hus tillhörande samma gårdsenhet förekommit. Att söka svar på frågor om gårdarnas etablering, deras livslängd och förändringar av bebyggelsen under loppet av yngre romersk järnålder-tidig medeltid prioriterades också. Frågorna ansågs viktiga inte minst mot bakgrund av de övriga undersökningar som gjorts i området under senare år. Det var till dessa undersökningar, och till den bild av Öllsjö under järnålder som börjat växa fram, som resultaten i första hand skulle relateras.

Det faktum att Öllsjö ligger i det direkta omlandet till Vä, nordöstra Skånes centralplats under järnålder, var ytterligare en aspekt som ansågs viktigt att ta hän-

syn till. För forskningen kring Vä med omnejd är varje tillfälle att belysa ekonomiska, sociala och politiska förhållanden i området mycket värdefulla. Öllsjö är ingen kyrkby och endast sporadiska arkeologiska iakttagelser har gjorts i andra byar av denna typ. Det ansågs därför angeläget att undersökningens resultat skulle sättas in i ett lokalt och regionalt perspektiv, då Öllsjö är en viktig del i studiet av förhållandena i området under järnålder-tidig medeltid.

För att uppnå de mål som angetts föreslogs en matjordsavbaning av den norra delen av fastigheten, den del till vilken boplatsen begränsats vid utredningen. En metalldetektering av vissa delar av matjorden ansågs befogad, för att få möjlighet att tillvarata eventuella metallfynd som kunde vara betydelsefulla vid datering och bedömning av den sociala miljön. Samtliga framschaktade lämningar skulle mätas in och ett mindre urval undersökas. Utifrån resultaten 2001 och den utförda utredningen 2005, antogs det rimligt att förvänta sig omkring 1000 anläggningar inom den ca 4000 m² stora ytan som utgör boplatsen. Av dessa bedömdes det som rimligt att undersöka ca 100, d.v.s. endast 10 % av de framschaktade anläggningarna, för att få underlag till diskussioner om dateringar, aktiviteter etc. En stor del av fälttiden skulle ägnas åt att finrensa områden med stolphälskoncentrationer för att lokalisera huslämningar.

Publik verksamhet

Den 4:e maj visades den arkeologiska undersökningen i Öllsjö för elever från Skepparslövs skola, årskurs 4-6. De visades av arkeolog/pedagog Helén Lilja med hjälp av grävledaren Catherine Svensson. Eleverna kom i tre olika grupper, ungefär 15 stycken i varje, vid olika tider under dagen. Varje grupp tillbringade omkring 40 minuter på grävplatsen. Först gjordes en presentation av platsen, lämningarna och hur vi arkeologer gräver. Sedan fick eleverna själva prova på att gräva och sälla ett par härdar i den södra delen av undersökningsytan. Ett sentida skelett från ett mindre nötkreatur tilldrog sig en del elevers särskilda intresse, och några av dem stannade kvar en stund efter skoldagens slut för att försiktigt pensla fram skelettet.

Samtidigt med visningarna bjöds pressen in till undersökningen. Inbjudan resulterade i två helsidesartiklar i Kristianstadsbladet respektive Norra Skåne, publicerade den 5:e maj.

Fig. 2 Tidningsartiklar från visningen av undersökningen för elever från Skepparslövs skola.

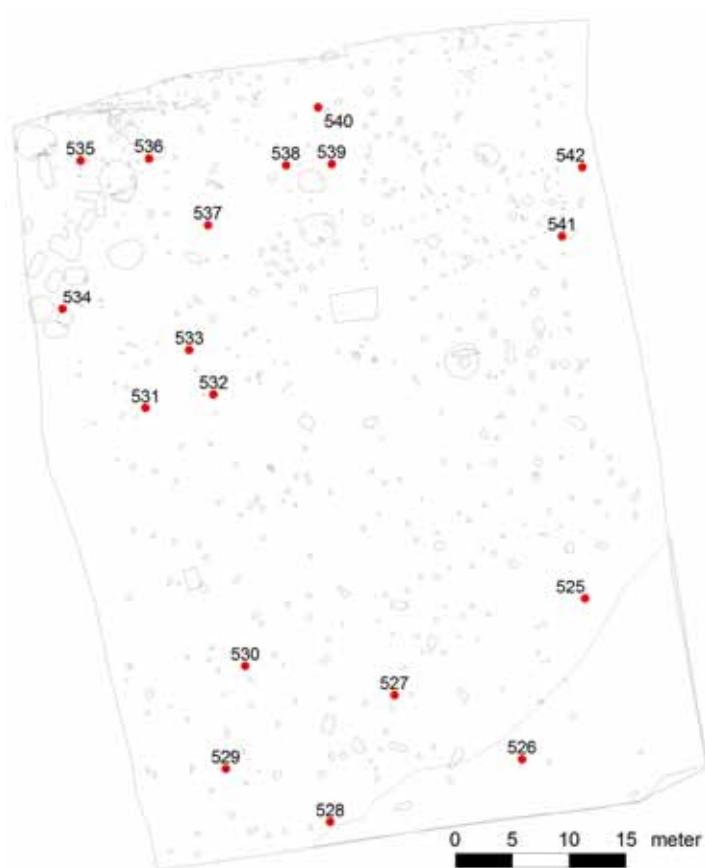

Fig. 3 Översikt metalldetekteringsfynd.
Se bilaga 4 för lista över detektorfynden.

Metalldetektering

Innan undersökningen påbörjades och innan matjorden banats av, gjordes en metalldetektering över området. Denna utfördes den 31 mars 2006 av arkeolog Jonas Paulsson. Totalt tillvaratogs och inmättes 19 metallföremål som med säkerhet kunde föras till tiden före 1700, eller med osäkerhet kunde dateras i fält (se bilaga 4). Övriga föremål, som med säkerhet kunde dateras till efter 1700, togs om hand utan inmätning, men har i efterbearbetningen inte sparats. För en mer ingående redogörelse av metod och arbetssätt vid metalldetekteringen, se bilaga 3.

Detektorfynden har en relativt lång tidsmässig spridning. Tyvärr framkom inga föremål som säkert kan föras till järnålder, d.v.s. den period till vilken boplatserna hör. Till medeltid kan föras bl a två borgarkrigsmynt, en brakteat och ett litet hängsmycke med en avbildning av madonnan och Jesusbarnet på ena sidan (se kapitlet *Fyndmaterial*, fig. 18). Fem stycken muskötkulor, varav tre med gjuttapp, två knappar och ett mynt, präglat med Christian IV:s vapen och siffrorna 74, kan dateras till 1600-tal (fig. 18).

En koncentration av fynd till den norra respektive södra delen av boplatserna, kan skönjas i översiktskartan ovan, medan det centrala området helt saknar detektorfynd.

Undersökningsmetod & dokumentation

Vid undersökningen schaktades matjorden av med grävmaskin från en ca 4000 m² stor yta i fastighetens norra del. De underliggande lämningarna mättes kontinuerligt in med hjälp av totalstation. Den digitala hanteringen av dokumentationen och fyndregistreringen utfördes i programmet Intrasis, ett arkeologiskt informationssystem för fältbruk utvecklat av Riksantikvarieämbetet. Sektionsritningar och enstaka planritningar gjordes för hand i skala 1:20. Områden med stolphålskoncentrationer finrensades med grävslev efter maskinavbaningen för att lokalisera huslämningar. Lämningarna undersöktes med hjälp av spade och grävslev och sällades (i säll med 0,3-0,4 mm masktäthet), eller handgrävdes med grävslev. Som regel undersöktes ena halvan av en anläggning först och sektionen dokumenterades, varpå andra halvan undersöktes. Av stolphål och några enstaka gropar och härdar grävdes emellertid endast ena halvan. Undersökningen av anläggningarna skedde i huvudsak stratigrafiskt och fynden insamlades lagervis. Som princip vid fyndinsamlandet gällde att allt fyndmaterial togs tillvara. Prov för ¹⁴C-analyser togs i princip i alla anläggningar med träkolsinnehåll, för att ha tillgång till ett så stort urvalsmaterial som möjligt.

Undersökningsresultat

Vid undersökningen mättes totalt 593 stycken mörkfärgningar in, mot beräknade 1000. Drygt 16% undersöktes helt eller delvis. En viss koncentration av anläggningar kan ses i ett öst-västligt stråk i den norra halvan av fastigheten (se fig. 6 och översiktsplan bilaga 1). En stor del utgjordes av sannolika stolphål, men förvånansvärt många grophus framkom också. Utredningen hade indikerat förekomst av åtminstone ett, möjligen två grophus. Det verkliga antalet visade sig vara 5 stycken.

Ur en relativt anseelig mängd stolphål – 534 inmätta objekt – kunde två mycket tydliga långhus urskiljas. Vid finrensning av stolphålskoncentrationer framkom ytterligare sju möjliga hus. Dessa får emellertid anses som något osäkra och hypotetiska. Endast några få väggstolpar, och i vissa fall endast takbärarna, var bevarade från dessa hus. En rund stolpkonstruktion kunde också beläggas i den norra delen. Förutom grophus och långhus framkom 10 stycken härdar, 25 stycken gropar och en trolig brunn.

Bevaringsförhållandena får, i det stora hela, anses som relativt goda. Matjordstjockleken varierade mellan 0,25 och 0,70 m. Lagerna i området är mycket sandiga vilket generellt medför att organiskt material inte bevaras särskilt väl. Stora delar av Kristianstadsslätten har periodvis varit täckt av hav och den höga kalkhalten skapar optimala bevaringsförhållanden för benmaterialet. Inom ett område i sydöst och delvis i nordöst var plogspår synliga i den sterila sanden och eventuella lämningar har här blivit helt förstörda av modern odling. Undergrunden var här betydligt stenigare.

Långhus

Två tydliga långhus framkom i den nordöstra delen respektive nordvästra kanten av undersökningsområdet. Båda husen hade tydliga vägglinjer bevarade. Ytterligare sju möjliga huslämningar, varav två fyrstolphus och en cirkulär byggnad, påträffades i den södra och norra delen. Flera av byggnaderna saknar bevarade vägglinjer och dessa får anses som osäkra huslämningar.

Hus 1

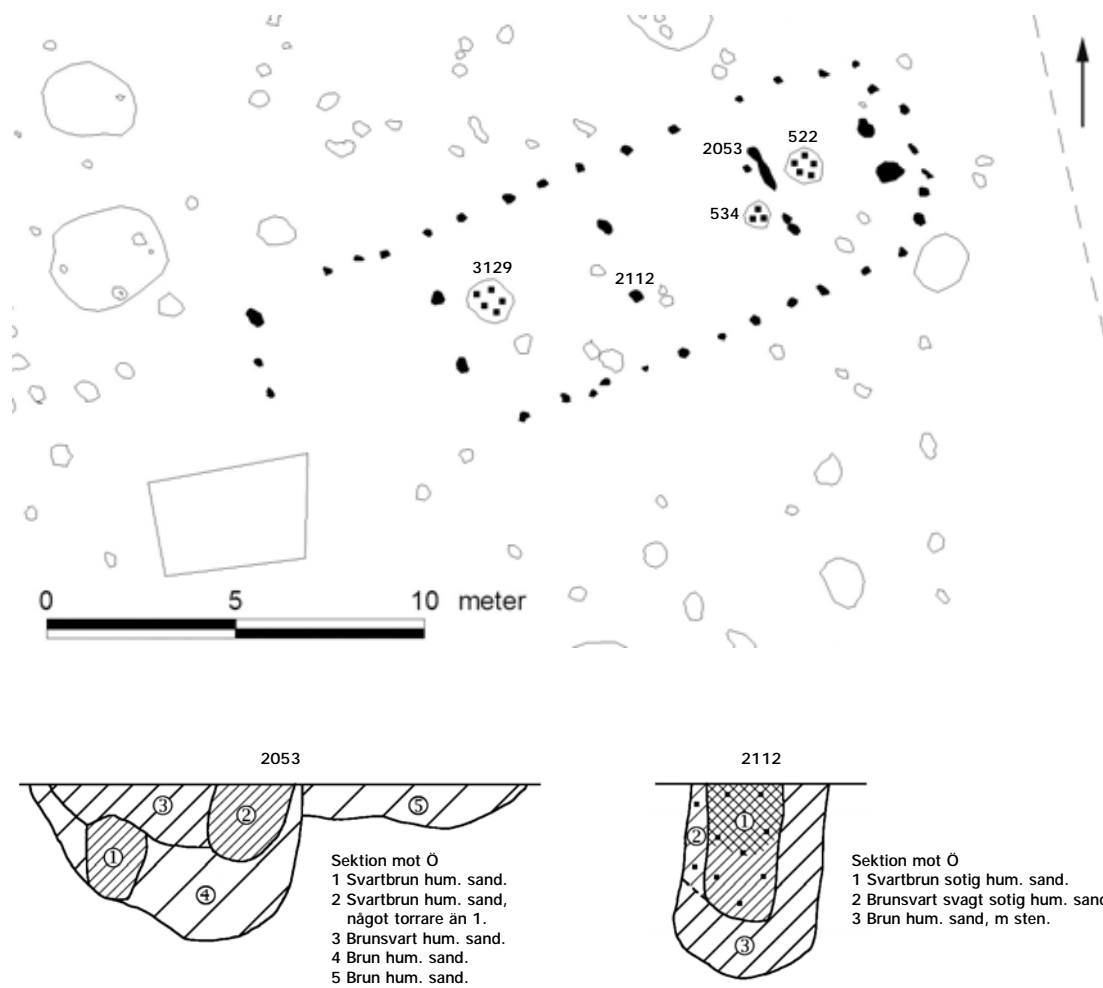
Hus 1 låg i den nordöstra delen av undersökningsområdet (fig. 4 & 6). Huset bestod av tre, möjligen fyra, par takbärande stolpar. Åtminstone ett par har sannolikt satts om vid ett tillfälle. Stolphälarna var av relativt kraftiga dimensioner, mellan 35 och 45 cm i diameter och upp till 50 cm djupa. Flera av takbärande stolparna visade tydliga spår efter stolpen. I vissa fall innehöll stolpfärgningen även en hög andel kol. Avståndet mellan stolparna i ett par var som regel omkring två meter. Paret längst i öster hade något kortare avstånd, ca 1,4 meter och låg dessutom relativt nära den östra gaveln. Det är därför något osäkert om detta par verkligen tillhört huset.

De norra, södra och östra vägglinjerna till huset var mycket välbevarade och tydliga och syntes till största delen redan vid avbaningen. Såpass kompletta och välbevarade vägglinjer som i hus 1 är ovanliga på den sandiga Kristianstadsslätten. Stolphälarna var ca 20 cm i diameter och djupen varierade mellan 15 och 25 cm. Vid läget för husets sydvästra hörn gick schaktningen något djupare vilket medfört att den västra vägglinjen är något osäker och det är möjligt att huset fortsatt ytterligare åt detta håll. I sin bevarade längd uppgår det till 18,5 meter. Väggarna var i det närmaste raka vilket har gett huset en rektangulär form med en tillsynes rak gavel i väster medan den i öster varit konvex. Möjligen går det att skönja en ingång i den södra långsidan. Hustypen, med en förhållandevis liten bockbredd – i detta fall ca 2 meter, är vanligt förekommande under yngre järnålder.

Tre härdar låg inom husets begränsning, men det är något osäkert om de har tillhört huset. Härd 3129 ligger förhållandevis centralt i huset, i förhållande till vägglinjerna, men något nära den takbärande stolpen 1906. Även de andra två härdarna i den östra delen ligger nära ett takbärande par. En intressant detalj är att det är just detta par som satts om vid ett tillfälle.

Området för hus 1 är anmärkningsvärt rent från övriga anläggningar och stolphäl. Det finns inget som tyder på flera bebyggelsefaser och, bortsett från omsättningen av de två takbärande stolparna, inte heller några spår efter till- eller ombyggnader. Det är därför tänkbart att huset endast stått en begränsad tid på platsen.

Fyndmaterialet som kan knytas till hus 1 är mycket sparsamt. En liten keramikskärva (7 g) påträffades i stolphäl 1845, i norra vägglinjen. I takbärande 2112 framkom ytterligare ett keramikfragment (2 g). Materialet är alltför litet och fragmenterat för att ge någon mer information än att godset är av allmänt förhistorisk karaktär.

Hus 1

Typ: stolphus, treskeppigt

Form: rektangulärt

Orientering: VSV-ONO

Mått: 18,5 x 5,5 m

Golvyta: ca 100 m²

Ingång: -

Takbärare: 3 par + 1 omsättning

Bockbredd: 2 m

Bockavstånd: 4,5-5 m

Samtliga anläggningar: sth 1782, 1790, 1797, 1805, 1813, 1820, 1829, 1837, 1845, 1853, 1862, 1870, 1877, 1885, 1893, 1906, 1953, 1972, 2015, 2023, 2031, 2046, 2053, 2072, 2081, 2112, 2931, 2939, 2968, 2976, 2985, 2992, 3000, 3025, 3033, 3043, 3053, 3062, 3072, 3083, 3106, 3117, 6022. Härdar: 522, 534, 3129.

Fynd: keramik (sth 1845 & 2112, härd 522 & 3129), djurben.

Analys: ¹⁴C i härd 3129, se bilaga 5, LuS 7341: 1215±50BP

Datering: mellersta vendeltid-tidig vikingatid

Fig. 4. Överst: plan över hus 1. Mitten: sektion genom den omsatta takbäraren 2053 och takbäraren 2112, skala 1:20.

Av de härdar som kan ha tillhört huset innehöll härd 3129 delar av ett keramikkrärl, med spår av invändigt fastbrända matrester. Godset är relativt tjockt, ca 14 mm, och troligen bergartsmagrat. Tyvärr går det inte att rekonstruera någon käriform, men det är rimligt att anta att det har varit ett kokkrärl. Någon närmare datering av kärlet är inte möjlig att göra. Även härd 522 innehöll keramik, i godsegenskaper liknande nyss nämnda kokkrärl, men på grund av fragmenteringsgraden ger inte heller detta någon ytterligare information om kärloformen eller någon närmare datering.

Dateringen av huset till yngre järnålder stöds av ¹⁴C-analysen. Träkol från härd 3129 analyserades och gav dateringen mellersta vendeltid-tidig vikingatid (se bilaga 5, LuS 7341: 1215±50BP).

Hus 2

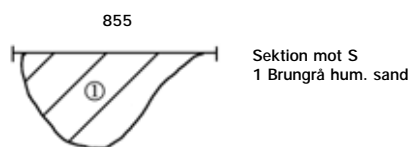
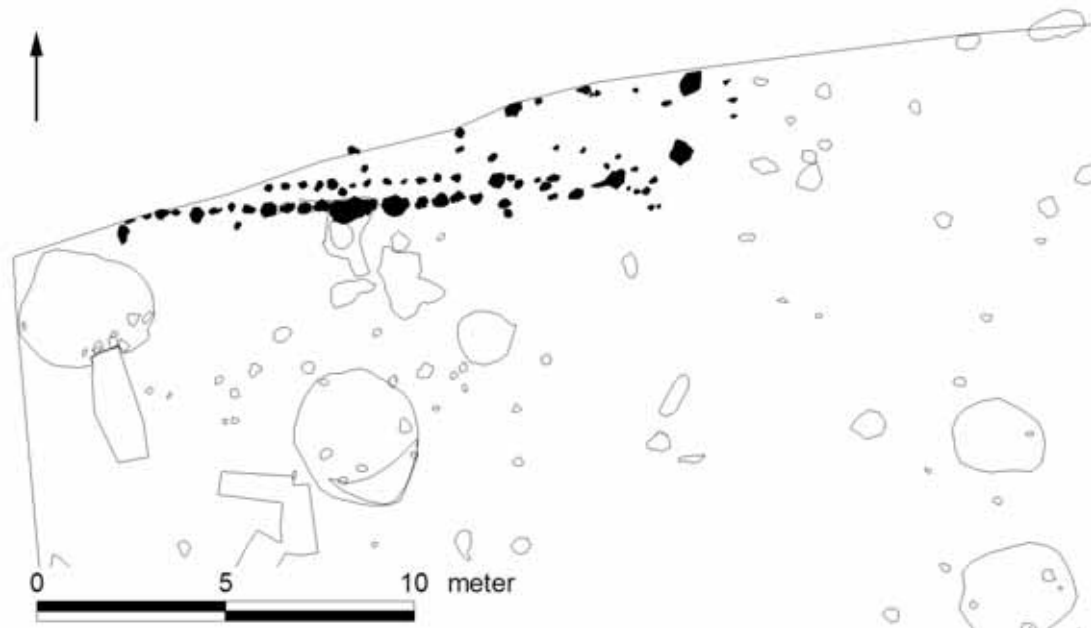
Hus 2 låg alldeles i schaktets nordvästra kant, på den högst belägna delen inom området, och var orienterat i öst-västlig riktning (fig. 5 & 6). Det framkom inte i sin fulla omfattning, utan fortsatte norr- och västerut utanför schaktet, varför det inte går att fastställa husets exakta längd eller bredd. Utifrån de framkomna lämningarna bör det emellertid ha varit åtminstone 17 meter långt och 4 meter brett. Huset var av typen trelleborg med dubbla vägglinjer. Detta är första gången ett hus av trelleborgstyp har dokumenterats i området kring Öllsjö. Tyvärr låg endast den södra väggen inom schaktets begränsning, men denna var mycket välbevarad. Avståndet mellan den yttre och inre vägglinjen i den södra väggen var ca 0,5 meter. Den inre vägglinjens stolphål var generellt av mindre dimensioner än den yttre. Efter avbaningen framstod vissa delar av den yttre vägglinjen som en ränna. Denna var mycket grund och försvann när området finrensades. Det går också att skönja en möjlig rumsindelning, i vad som känns som husets mitt, där två innerväggar kan anas.

Den östra delen av huset är avsevärt mycket gyttrigare och fragmentarisk än den västra och det är möjligt att det här kan ha legat ytterligare en byggnad. Om det är frågan om en äldre byggnad eller en tillbyggnad är svårt att säkert avgöra. Möjligen kan fyra kraftiga stolphål i denna del ha tillhört en takbärande konstruktion. Några enstaka stolphål indikerar en konvex gavel i öster.

Hus av trelleborgstyp, med dubbla vägglinjer, förekommer under vikingatid-tidig medeltid. Inga fynd, eller träkol för ¹⁴C-analys, framkom i de stolphål som undersöktes.

Övriga huskonstruktioner

En ansenlig del av fälttiden ägnades åt att finrensa områden med stolphålskoncentrationer för att försöka lokalisera ytterligare huslämningar och möjliga gårdsenheter, något som prioriterats i undersökningsplanen (se sid. 6). Härigenom framkom ytterligare sju stolpburna huslämningar som, trots att de får anses som mer eller mindre osäkra, bör omnämnas (se fig. 6).

Hus 2

Typ: stolphus

Form: rektangulärt

Orientering: Ö-V

Mått: ca minst 16,5 x 3,5 m

Golvyta: ca 58 m²

Ingång: -

Takbärare: -

Samtliga anläggningar: sth 244, 253, 559, 570, 578, 586, 604, 612, 621, 629, 639, 647, 654, 662, 669, 677, 685, 694, 795, 810, 833, 845, 855, 866, 875, 885, 893, 901, 911, 918, 927, 936, 948, 967, 974, 982, 990, 998, 1006, 1174, 1181, 1190, 1197, 6078, 6092, 6101, 6108, 6119, 6127, 6136, 6149, 6161, 6175, 6222, 6230, 6238, 6251, 6263, 6272, 6279, 6288, 6295, 6301, 6311, 6318, 6325, 6332, 6339, 6347, 6355, 6363

Fynd: -

Analys: -

Datering: vikingatid

Fig. 5 Överst: Plan över hus 2. Mitt: sektion genom ett av stlphälen i den inre vägglinjen. Nederst: vy från schaktkanten mot Ö.

Hus 3

Hus 3 låg förhållandevis centralt i områdets östra del och bestod av 8 par takbärande stolpar (fig. 6). Huset låg orienterat åt samma håll som hus 1, d.v.s. västsyd-väst-ostnordost. Till skillnad från hus 1 och 2 framkom endast ett fåtal väggstolpar och huset får anses som något osäkert. De bevarade lämningarna efter huset indikerar en längd på ca 21 meter och en bredd på ca 6,5 meter.

Takbärarna var av något varierande dimensioner, mellan ca 25 och 55 cm. Avståndet mellan de takbärande stolpparen var något oregelbundet och varierade mellan 1,4 och 4 meter. Bockbredden var relativt stor, ca 3 meter.

Inga fynd framkom i de takbärande stolphälarna som undersöktes. Vid förundersökningen grävdes två mindre anläggningar där keramik och brända ben påträffades i ytan, som eventuellt kan ha ingått i den södra vägglinjen. I den ena av dessa påträffades dessutom ett litet fragment från ett Rhenländskt glaskärl som kan dateras till 700-tal (Helgesson muntligen, Svensson 2005)).

Hus 4

Omedelbart väster om hus 3 framkom ytterligare en eventuell huslämning, hus 4 (fig. 6). Den får anses som mycket osäker. Även hus 4 låg orienterat i riktningen västsydväst-ostnordost. Huset bestod av tre par takbärande stolpar med en bockbredd på ca 4 meter. Avståndet mellan de takbärande stolpparen var förhållandevis regelbundet, mellan 4,6 och 5,7 meter. Området finrensades men inga stolphäl kunde knytas till vägglinjerna. Inga stolphäl tillhörande huset grävdes.

Hus 5

Strax söder om hus 3 och 4 fanns antydning till ytterligare en tänkbar byggnad, hus 5 (fig. 6). Detta hus får betecknas som mycket hypotetiskt. Huset består av endast två par takbärare. Ytterligare en möjlig takbärare förekommer i den nordöstra delen. Denna saknar dock en matchande stolpe i sydöst. Varför stolphälarna, trots all osäkerhet, tas upp som en huslämning är att det förekommer en viss regelbundenhet mellan takbärarna. De två bockparen ligger med ganska exakt fyra meters mellanrum och bockbredden är 3,1 meter. Avståndet till den nordöstra takbäraren är 3,5 meter vilket gör det osäkert om den tillhör konstruktionen. Inga anläggningar tillhörande huset grävdes.

Hus 6

Alldeles i det nordöstra hörnet av undersökningsytan framkom en fragmentarisk huslämning, även den ytterst osäker (fig. 6). Byggnaden hade samma orientering som hus 2, d v s rakt öst-västlig, och bestod av två par takbärare och ytterligare en möjlig takbärare i sydväst. En anläggning i öster, från undersökningen 2001 (ej med i fig. 6), kan möjligen också ingå i den takbärande konstruktionen. Bockbredden var ca 2,1 meter och avståndet mellan bockparen ca 2,2-2,4 meter. Inga anläggningar tillhörande huset grävdes.

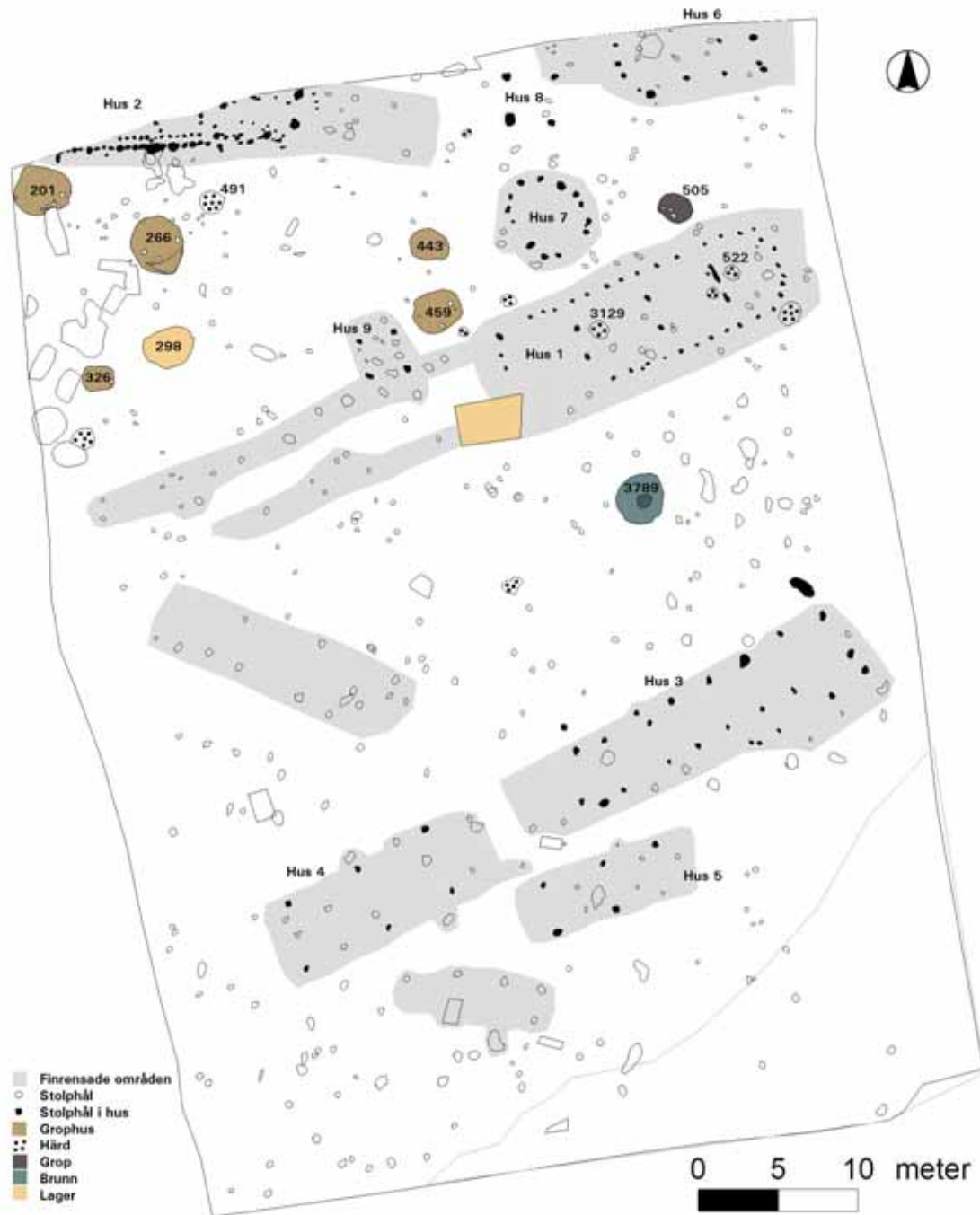

Fig. 6 Plan över alla inmätta arkeologiska objekt. Huslämningar med finrensade områden markerade.

Hus 7

Hus 7 var en cirkulär, något oval stolpkonstruktion som låg omedelbart norr om hus 1 (se fig. 6). Huset bestod av 14 stolphål och var ca 4,5 x 5 meter stort. Cirkulära stolphus är inga vanligt förekommande konstruktioner i yngre järnålder, även om exempel på sådana förekommer i alla förhistoriska tidsperioder. Eftersom konstruktionen var tydlig och observerades redan i ett tidigt skede av undersökningen, har den tagits med som ett tänkbart hus.

Stolphålen som ingick i huset varierade i storlek, från ca 20 cm i diameter till ca 50 cm. Merparten hade emellertid en diameter omkring 35 cm. Inga stolphål undersöktes.

En intressant observation gjordes vid efterbearbetningen som gäller den angränsande tomten i öster, undersökt 2001, och som är värd att nämna i detta sammanhang. Strax nordväst om ett gårdsläge med sannolikt fyra faser (hus 2-5), kan skönjas en cirkulär formation som har stora likheter med hus 7 (se bilaga 1). Dimensionen är i princip densamma, även om det inte finns några dokumenterade stolphål i den sydöstra delen. Området finrensades emellertid inte och det är därför inte otänkbart att ytterligare stolphål hade påträffats om så hade skett.

Vid en arkeologisk slutundersökning år 2001 av en boplats i Härlöv, ca 2 km NÖ om Öllsjö, dokumenterades en liknande rund stolpburen konstruktion (Lilja 2007). Utifrån rumsligt samband med ett långhus daterades huset till yngre bronsålder-förromersk järnålder.

Det kan naturligtvis inte uteslutas att företeelsen med en cirkulär formation i nära anslutning till långhus enbart är en ren slump, men vid framtida undersökningar av boplatser från yngre järnålder är det ändå en hypotes som bör vara intressant att pröva närmare.

Hus 8

Ett möjligt fyrstolphus, hus 8, noterades i efterbearbetningen (se fig. 6). Det låg omedelbart norr om hus 7. Hus med enbart fyra takbärande stolpar kan vara svåra att säkert belägga i områden med stolphålskoncentrationer. De fyra takbärarna har något skiftande mått i plan, mellan ca 40-70 cm, men ligger med relativt jämna mellan, ca 3 m, och bildar en 9 m² stor byggnad. Inga stolphål tillhörande huset grävdes.

Hus 9

Ytterligare en indikation på ett möjligt fyrstolphus noterades i närheten av grophus 459 (se fig. 6). Huset ligger i en klunga av stolphål och får betraktas som mycket osäkert. De fyra stolparna är mellan 30 och 50 cm i diameter som tillsammans bildar en knappt 6 m² stor kvadratisk byggnad. Inga stolphål tillhörande huset grävdes.

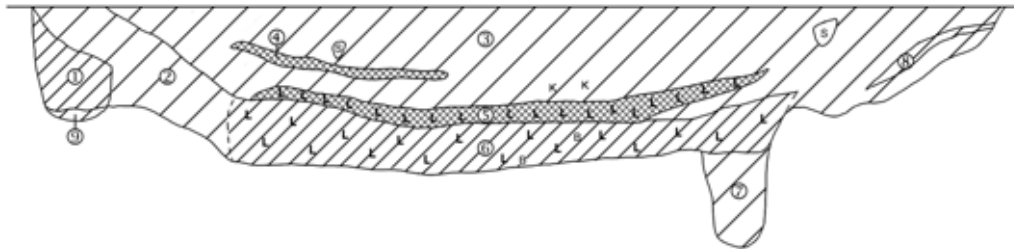

Fig. 7 Överst: grophus 201, vy mot sydväst. Nederst: Sektion mot norr, obs! skala 1:30.

Grophus

I ett tydligt stråk i undersökningens norra del framkom fem stycken grophus i något varierande dimensioner (se fig. 6). De största mätte ca 3,5 x 3 meter och det minsta ca 2 x 1,5 meter.

Grophus 201

Grophus 201 låg alldeles invid schaktväggen i det nordvästra hörnet av undersökningsytan (fig. 6 & 7). Huset var relativt fyrkantigt med dimensionerna 3,4 x 3 meter, d v s ca 10 m² stort, med gavelstolphål och orienterat i NV-SO. Djupet var ca 60 cm. Huset hade sex lager varav ett bestod av kompakt, mycket lerhaltig sand med kraftigt inslag av sot och träkol. Lagret tolkades som golvlager. ¹⁴C-analys av träkol från lagret gav en datering till vendeltid (se bilaga 5, LuS 7342: 1400±50BP).

Grophus 201 var det mest fyndrika av grophusen. Bland fynden från fyllningen kan nämnas en hel röd glaspärla som enligt Johan Callmers klassifikation är av typen A110 (fig. 19). Pärlyten är sporadiskt förekommande, men tycks dominera under tidig/mellersta vikingatid (Callmer, 1977, s 79). Fyllningen innehöll också en ganska ansenlig mängd keramik. Totalt samlades 58 skärvor och ett antal fragment in till en sammanlagd vikt av 1141 g. I det västra gavelstolphålet framkom botten av ett keramikkärl (fnr 67, fig. 17). Ytterligare två större bottnar

(fnr 66 & 167, fig. 17) och två mynningsdelar påträffades i grophuset (fnr 15 & 45, fig. 16). Keramiken är odekorerad och av vendel- och vikingatida AIV-typ. I fyllningen påträffades även delar av vävtyngder, både brända (fig. 17) och obrända. I den nordöstra delen, alldeles mot botten i grophusets ytterkant, låg ett större antal obrända vävtyngder som indikerar att det här stått en vävstol (se omslagsbild).

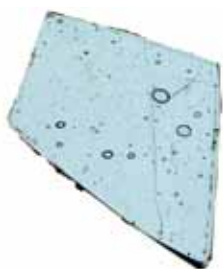

Fig. 8 Glasfragment från grophus 201, fnr 42. Verklig storlek: ca 6 mm bred.

I golvlagret framkom två mindre fragment av blått glas, av samma typ som påträffades vid förundersökningen (fig. 8). Glaset härrör sannolikt från ett Rhenländskt glaskärl (muntligen B. Helgesson). Liknande fynd har gjorts i Uppåkra och kan placeras i 700-tal (muntligen B. Helgesson).

I grophuset insamlades totalt 393 g slagg. Av detta var endast 5 g knutet till bottenlagret. En möjlig gjutdroppe påträffades i fyllningen. En mindre mängd bränd lera (173 g), inklusive enstaka fragment av lerkline med tydliga pinnintryck, samlades också in.

Vår praoelev Annie rensar fram keramik i botten av grop 505.

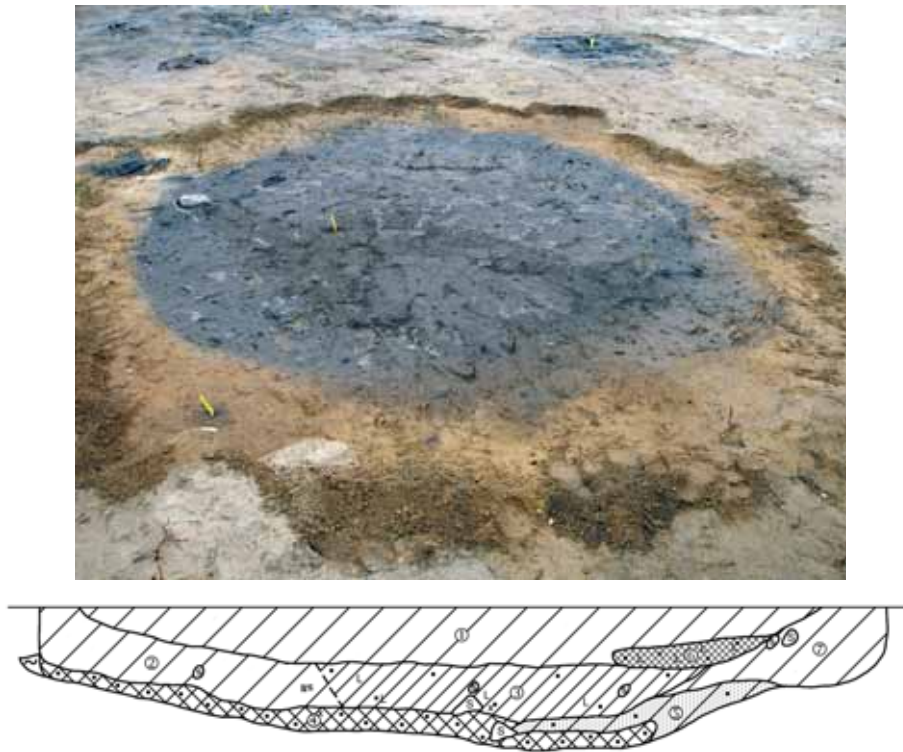

Fig. 9 Överst: grophus 266, vy mot nordöst Nederst: Sektion mot norr, obs! skala 1:30.

Grophus 266

Grophus 266 låg strax sydöst om grophus 201 (fig. 6 & 9). Till en början framstod huset som tämligen runt i plan, ca 3 x 3,7 meter, men undersökningen visade att det varit förhållandevis fyrkantigt, troligen med öppningen i sydost, där ett kraftigt meletrat, tillsynes kringtrampat lager bildats. Grophuset var konstruerat med gavelstolphål och orienterat i SV-NO. Som mest var det 50 cm djupt, med sju fyllningslager varav ett kompakt träkolsbemängt lager i botten som tolkades som golvlager. ¹⁴C-analys av träkol från lagret gav dateringen vendeltid (se bilaga 5, LuS 7340: 1270±50BP).

Bland fyndmaterialet kan nämnas ett litet fragment i brons (fig. 18, fnr 134) som framkom i fyllningen. Fragmentet kommer troligen från av en spiralformad armring och är ornerad med smala fåror längs mittryggen, som i sin tur är dekorerad med korta tvärställda streck. En liknande armring har påträffats i Vätteryd. Denna har emellertid tätt ställda trekantstämplar på var sida om mittryggen. Enligt Mogens Ørsnes klassifikation är den av typen Q2 som han daterar till vendeltid, fas 2, d.v.s. 650-725 e Kr (Ørsnes, 1966, s 223 f). Intressant att notera är att grophuset är det med störst andel metallföremål, i förhållande till övriga fyndkategorier. Andelen metallfynd är emellertid generellt mycket låg i grophusen och förutom nämnda armringsfragment är inte föremålen från 266 på något sett exceptionella i sammanhanget. En sölja, ett litet beslag med hål och ett mindre bleck, allt i cu-legering, är de föremål som påträffades. En liten mängd slagg (62 g), bland annat något som troligen är smidesavfall, togs också tillvara.

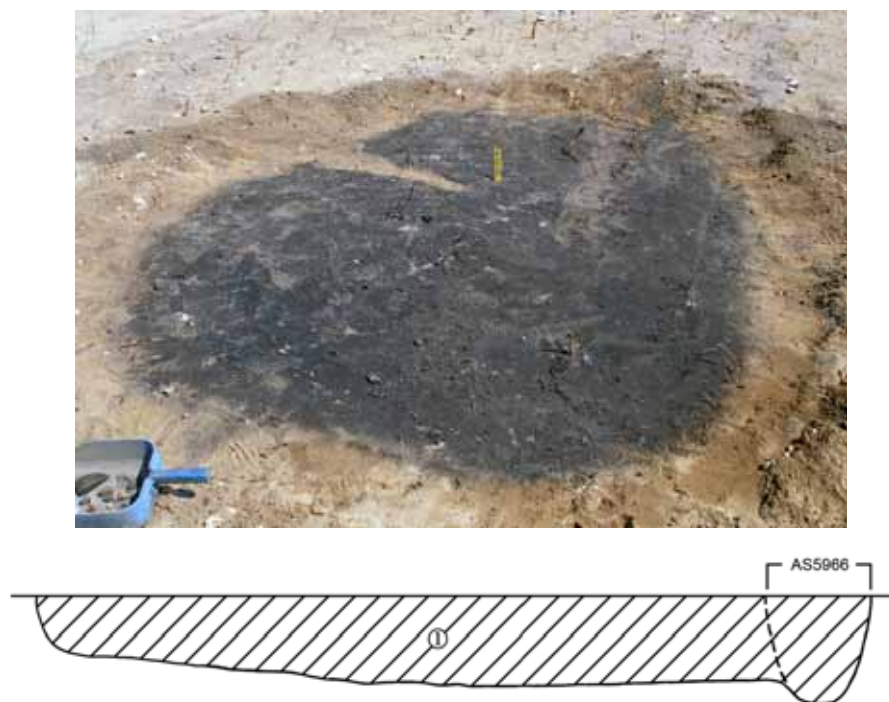

Fig. 10 Överst: grophus 443, vy mot nordost. Nederst: sektion mot norr, skala 1:20.

Grophus 443

Grophus 443 låg centralt i områdets norra del, i närheten av hus 1 och 7 (fig. 6 & 10). Huset var relativt litet och fyrkantigt med dimensionerna 2,2 x 2 meter, d v s ca 4,5 m² stort. Huset hade en mycket okomplicerad stratigrafi med ett fyllningslager och var endast drygt 20 cm djupt, vilket tyder på att enbart botten var bevarad. Något tydligt golvlager gick inte att urskilja. Grophuset var konstruerat med gavelstolphål och orienterat i NV-SO.

Att endast botten var bevarad förklarar den ringa mängden fynd från grophuset. Del av ett keramikkarl, med mynningen och en bit av buken bevarad, framkom i fyllningen (fnr 115, fig. 16). Ett bryne, en järnten, ett obestämbar metallföremål, ett antal vävtyngdsfragment (143 g), lerkline (118 g), djurben (265 g) och en liten mängd slagg (55 g) togs också tillvara.

Då inget träkol påträffades i grophuset har inte någon ¹⁴C- analys kunnat genomföras.

Grophus 459

Omedelbart söder om 443 låg grophus 459 (fig. 6 & 11). Grophuset mätte 2,6 x 2,5 meter, dvs omkring 6,5 m² stort, och ca 50 cm djupt. Likt övriga grophus var det konstruerat med gavelstolphål och orienterat i SV-NO. Ytterligare ett stolphål i den södra kanten kunde konstateras i botten av anläggningen. Lagerbildningen var mycket tydlig med tre lager, där det sekundärt hade anlagts en härd i grophusets södra del, grävd genom det mellersta lagret (fig. 11). Det understa lagret var något fetare än

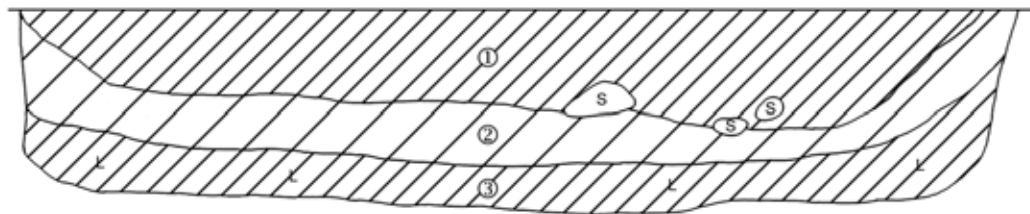

Fig. 11. Grophus 459 med den sekundärt anlagda härden i södra halvan. Foto mot nordost. Nederst: Sektion mot norr, skala 1:20.

övriga och tolkades som ett möjligt golvlager. I lagret påträffades en bikonisk sländtrissa i keramik (fnr 159, fig. 18) och alldeles i den nordvästra kanten, mot botten, påträffades ytterligare en sländtrissa, i sandsten (fnr 158, fig. 18). Från golvlagret kom också en halv orange konformad pärla i opakt glas (fnr 160, fig. 19). Callmer har gett typen klassbeteckningen A091O (Callmer 1977, Colour Plate I). Denna förekommer i få men stadigt antal fram till ca 960, varefter den ökar i antal för att nå sin kulmen ca 980-1000 (Callmer 1977, s 77ff).

Precis som i grophus 201 kom ett antal obrända vävtyngder i NÖ kanten som talar för att det även i grophus 459 kan ha stått en vävstol. Tillsammans med förekomsten av de två sländtrissorna bör det vara ett rimligt antagande att huset använts för textilberedning.

¹⁴C-analys av träkol från den sekundärt anlagda härden gav en datering till folkvandringstid (se bilaga 5, LuS 7339: 1575±50BP). Pärlfyndet i golvlagret talar emellertid för en betydligt senare datering, till vikingatid. Callmers genomgång av pärlmaterialet omfattar emellertid inte tiden före 800, varför det inte kan uteslutas att pärltypen uppträder redan under folkvandringstid.

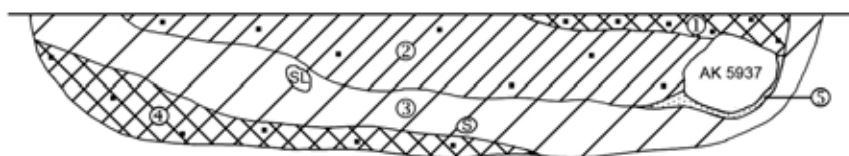

Fig. 12 Grophus 326, vy mot norr. Nederst: sektion mot norr, skala 1:20

Grophus 326

Grophus 326 låg i den nordvästra delen av undersökningsytan och skilde sig på flera sätt från övriga grophus (fig. 6 & 12). Huset var rektangulärt i plan, ca 2 x 1,5 meter, alltså endast 3 m² stort, med plan botten och ca 40 cm djupt. Inga konstruktionsbärande detaljer som stolphål kunde urskiljas. Totalt kunde fyra fyllnadslager konstateras. Inga spår av en eventuell ingång framkom. Huset bör på grundval av sina ringa dimensioner närmast betecknas som arbetsgrop. Förekomsten av en större "förslaggad" sten i östra kanten tillsammans med bränd lera, som kan tolkas som rester av en ugnspackning, talar för att anläggningen använts inom metallhantering. En relativt stor mängd slagg, drygt ett halvt kilo, och bränt hasselnötsskal stärker intrycket av att gropen kan ha haft en sådan funktion.

Bland fyndmaterialet, som är ganska sparsmakat, märks bl.a. en sekundärbränd botten från ett keramikkrärl (fnr 84/88, fig. 17), några få vävtyngdsfragment, djurben (198 g), en liten sölja i järn och några enstaka ej bestämbara bronsfragment.

Ingen ¹⁴C-analys har gjorts men troligen hör grophuset hemma i samma tidsperiod som övriga lämningar, dvs. folkvandringstid-tidig vikingatid.

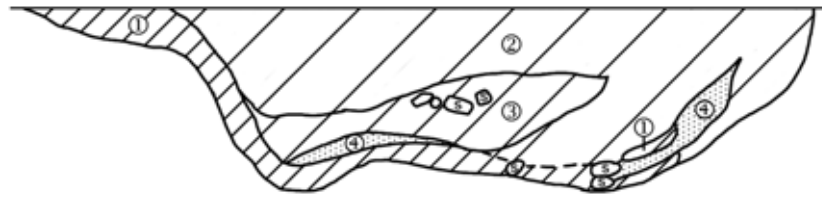

Fig. 13. Grop 505, sektion mot nordost, skala 1:20.

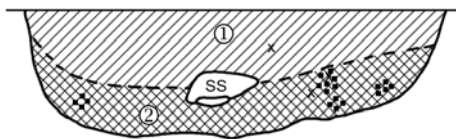

Fig. 14. Härd 3129, sektion mot söder, skala 1:20.

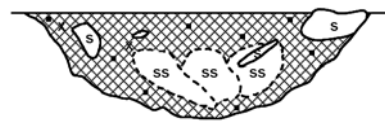

Fig. 15. Härd 522, sektion mot väster, skala 1:20

Övriga anläggningar

Bland övriga anläggningar som framkom vid undersökningen märks gropar, härdar och en trolig brunn. Endast de som undersöktes helt eller delvis kommer att nämnas här. För läge i plan inom undersökningsytan, se figur 6 och bilaga 1.

Grop 505

Vid inmätningen antogs grop 505 vara ett mindre grophus, men anläggningen skilde sig så mycket från övriga grophus att tolkningen ändrades. Gropen låg strax norr om hus 1, i den östra delen av området. Den var ca 1,7 x 1,4 m stor och hade ganska oregelbundna nedgrävningskanter (fig. 13). Som djupast var den ca 50 cm och i fyllningen ingick en mängd mindre skörbrända stenar. I botten av gropen, i den sydvästra delen, låg en ca 40-50 cm stor sten.

Bortsett från två större skärvor kraftigt vittrad keramik i botten av gropen, framkom inga fynd. För vilket ändamål gropen grävts gick inte att svara på. Endast sydvästra halvan grävdes.

Lagerrest 298

Strax söder om grophus 266 framkom en kulturlagerrest som, utifrån form och storlek, vid inmätningen antogs vara ytterligare ett grophus. Vid närmare undersökning kunde det konstateras att lagret endast var ca 5-10 cm djupt och tolkningen ändrades till kulturlager som ackumulerats i en svacka. Lagret innehöll en korroderad järnklump, två keramikskärvor och 8 g obränt ben.

Härd 491

Härd 491 låg strax söder om hus 2 och strax öster om grophus 266. Härden, ca 1,4 m i diameter, var mycket grund, endast ca 10-12 cm djup, och fyndtom. Endast den västra halvan grävdes.

Härd 3129

Härd 3129 låg inom hus 1:s begränsning, i husets västra del, och har antagits kunna tillhöra huset (se vidare under *Långhus, Hus 1*). Härden var ca 1,1 m i diameter och ca 30 cm djup (fig. 14). En större flat skörbränd sten låg centrerad i härden. Två fyllningar kunde urskiljas och från den undre, feta och träkolsbemängda fyllningen togs träkol för ¹⁴C-analys. Analysen gav dateringen vendeltid-tidig vikingatid (se bilaga 5, LuS 7341: 1215±50BP).

Som nämnts under beskrivningen av hus 1 innehöll härden delar av ett keramikkrärl, med spår av invändigt fastbrända matrester. Tyvärr går det inte att rekonstruera någon käriform, men det är rimligt att anta att det har varit ett kokkrärl. Någon närmare datering av kärlet är inte möjligt att göra, men inget i gods-kvalitén motsäger en datering till vendeltid-tidig vikingatid.

Härd 522

Även härd 522 låg inom hus 1:s begränsning, men i den östra delen, och kan ha tillhört huset (se vidare under *Långhus, Hus 1*). Härden var ca 90 cm i diameter och ca 30 cm djup (fig. 15). Tre större stenar var placerade på högkant i centrum av härden. Några större keramikskärvor – kraftigt vittrade bukbitar – framkom i anslutning till dessa.

Brunn 3789

Söder om hus 1 låg en större anläggning, omkring 3 meter i diameter, som inledningsvis misstänktes vara ett gropus. Anläggningen påträffades redan vid förundersökningen och låg i närheten av den svacka där fossil matjord hade ackumulerats. När anläggningen undersöktes kunde det konstateras att den hade ett ansenligt djup. Ett ca 50 cm brett schakt grävdes tvärs igenom i Ö-V riktning. En mörkare färgning, ca 1 meter i diameter, noterades i anläggningens mitt. Begränsningen mot omgivande fyllning var tydlig och kanterna i princip lodräta. Schaktet spadgrävdes till, som mest, ett djup av ca 1,7 meter. Då det inte fanns tillgång till grävmaskin fick arbetet av säkerhetsskäl avbrytas. Trots detta kunde det noteras att fyllningarna var sedimentartade och troligen avsatta i en fuktig miljö. Iakttagelserna talar för att anläggningen sannolikt varit en brunn. Trots att de uppgrävda massorna sållades framkom inga fynd eller träkol, och någon datering av anläggningen är därför inte möjlig att göra.

Fyndmaterial

Fyndmaterialet som framkom vid undersökningen påträffades i huvudsak i grophusen. Gropus 201 var det i särklass mest fyndförande. Fyndmaterialets sammansättning och karaktär stämmer väl överens med ett typiskt boplatsmaterial och har en relativt homogen datering till vendeltid-tidig vikingatid.

Keramik

Keramikmaterialet omfattar totalt 302 skärvor (3995 g) fördelade på 46 fyndomständigheter. Bortsett från en bikonisk sländtrissa (fig. 18, fnr 159) kommer materialet uteslutande från keramikkrärl. Keramiken från Öllsjö är av vendel- och vikingatida AIV-typ och saknar helt dekor. Keramiktypen förekommer från 700-talet till mitten av 1000-talet, men under 1000-talet dominerar den slaviskt inspirerade östersjökeramiken. Eftersom östersjökeramiken helt saknas i materialet gör det att alla grophusen generellt kan dateras till före 1000-talets början.

Av de 46 fyndomständigheterna innehåller 14 poster mynnningar och 8 poster bottenar. Mynningsformerna varierar och både raka, inåt- och utåtböjda förekommer. Utifrån några större skärvor har det varit möjligt att till vissa delar rekonstruera några kärl (fig. 16). Bottendelar från fyra olika kärl, varav tre från grophus 201, framkom också (fig. 17 & 18).

Fig. 16 Exempel på mynningsformer hos keramiken från Öllsjö. Skala 1:2. Överst i bild och nedåt: fnr 45, grophus 201; fnr 15, grophus 201; fnr 115, grophus 443; fnr 152, grophus 459.

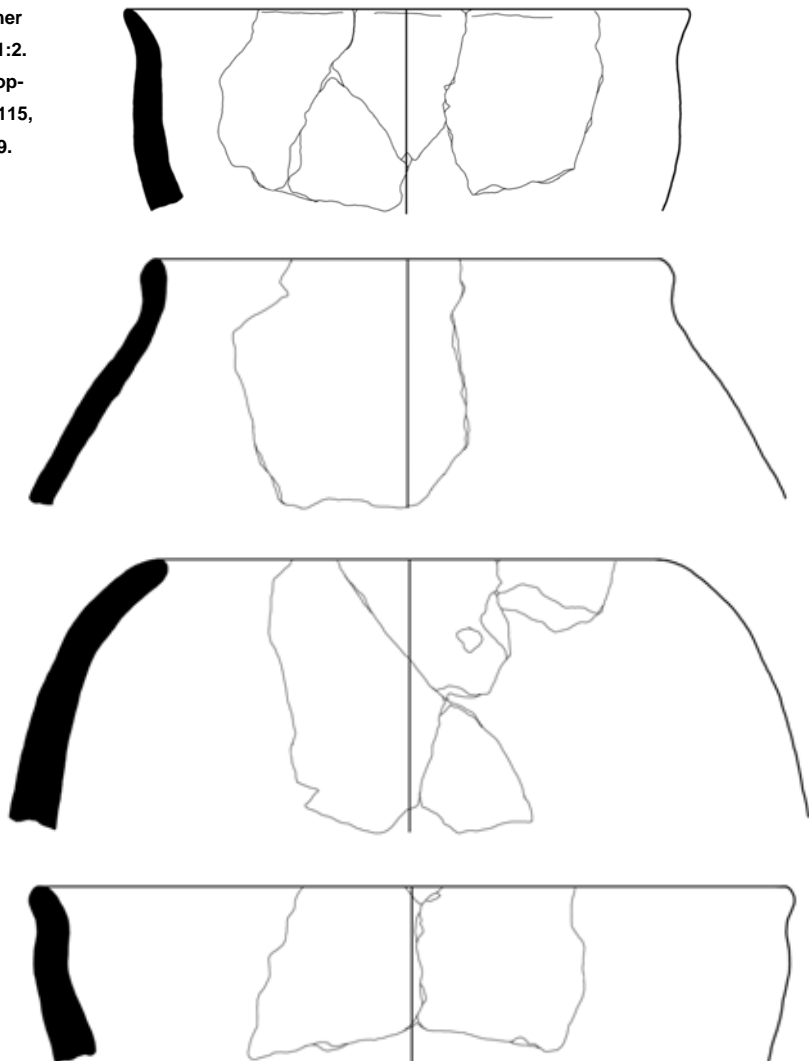

Fig. 17 Bottdelen av ett keramikkärl,
fnr 84/88, från grophus 326.

Bränd och obränd lera

Ett större antal vävtyngder, både brända och obrända, togs tillvara från grophusen (fig. 18, fnr 10). I två av grophusen, hus 201 och 459, låg koncentrationer av obrända vävtyngder i nordöstra delen av byggnaden, alldeles i kanten och mot botten av grophusen (se omslagsbild och kapitlet *Grophus*). Detta har tolkats som att det kan ha stått vävstolar i denna del av grophusen. Totalt insamlades 3 stycken hela eller så gott som hela brända vävtyngder från grophusen och 3371 g mer eller mindre fragmenterade vävtyngder. En del lerkline, vissa med tydliga pinntryck, samlades också in från grophusen – totalt 530 g.

Metaller

De metallföremål som påträffades inom fastigheten kommer i huvudsak från metalletekteringen, som gjordes över området innan slutundersökningen sattes igång (se kap. *Metalletektering*). Metallföremålen från själva undersökningen är förhållandevis få. Bland detektorfynden kan nämnas två borgarkrigsmynt, en brakteat och ett litet hängsmycke med en avbildning av madonnan och Jesusbarnet på ena sidan (fig. 18) Dessa föremål är alla medeltida. Från 1600-talet härrör muskötkulor, knappar och ett mynt (fig. 18). Tyvärr framkom inga föremål vid detekteringen som säkert kan föras till yngre järnålder, d.v.s. den period till vilken boplatsen hör. För en komplett fyndlista från metalletekteringen, se bilaga 3.

Bland metallföremålen från slutundersökningen kan nämnas ett litet fragment av en troligen vendeltida arming i brons som framkom i fyllningen till grophus 266 (fig. 18, fnr 134). En liknande arming funnen i Vätteryd har daterats till vendeltid fas 2, d.v.s. 650-725 e Kr (Ørsnes, 1966, s 223 f). Övriga föremål i cu-legering är bl.a. beslag med hål, några söljor och små bleckfragment. Mängden föremål i järn är mycket litet. De utgörs av en nit med nitbricka (fnr 154), en tänge sannolikt från en kniv (fnr 161), ett par söljor, diverse tenar och oidentifierbara fragment samt korroderade klumpar. En mindre mängd slagg, totalt 1460 g, påträffades också i grophusen.

Fig 18. Överst och nedåt:
 Bottnar av keramikkrärl från
 grophus 201, från vänster fnr
 167, 66 och 68; vävtyngd från
 grophus 201, fnr 10; bikonisk
 sländtrissa i svartgods, fnr
 159, grophus 459; medeltida
 myntfynd och hängsmycke
 från metalldetekteringen;
 muskötula, två knappar och
 ett mynt, 1600-tal, från metall-
 detekteringen; fragment av
 vendeltida armrिंग i brons (fnr
 134) från grophus 266; sländ-
 trissa i sandsten (fnr 158) från
 grophus 459.

Glas

Två små fragment av blått glas, troligen från Rhenländska glaskärl påträffades i grophus 201 (fig. 8). Liknande fragment påträffades vid förundersökningen, när en mindre anläggning med keramik i ytan undersöktes. Fynd av Rhenländska glaskärl har gjorts i Uppåkra och kan placeras i 700-tal (muntligen B. Helgesson).

Två glaspärlor framkom också vid undersökningen (fig. 19). En hel röd glaspärla påträffades i fyllningen till grophus 201. Pärlyten är sporadiskt förekommande, men tycks dominera under tidig/mellersta vikingatid (Callmer, 1977, s 79). I golvlagret i grophus 459 framkom en halv orange konformad pärla i opakt glas. Callmer har gett typen klassbeteckningen A091O (Callmer 1977, Colour Plate I). Denna förekommer i få men stadigt antal fram till ca 960, varefter den ökar i antal för att nå sin kulmen ca 980-1000 (Callmer 1977, s 77ff).

Sten

Stenmaterialet från undersökningen får anses som ganska ringa. Förutom några avslag i flinta kan nämnas en del av en slipad flintyxa (fnr 25, grophus 201), ett bryne, (fnr 109, grophus 443) och en sländtrissa i sandsten (fig. 18, fnr 158, grophus 459).

Ben

Benmaterialet består uteslutande av djurben och uppgår till 4695 g. Ingen osteologisk analys har genomförts på materialet, men då osteologiskt utbildad personal medverkade vid undersökningen kan det i korthet nämnas att benmaterial från får, nöt, gris och fisk framkom. En mindre mängd bränt ben, sammanlagt 371 g, togs också till vara. Endast ett möjligt föremål i ben framkom vid undersökningen.

Det är en tand där roten medvetet spetsats (fig. 19, fnr 137, grophus 266). Vad föremålet kan tänkas ha använts till är oklart.

Fig 19 . Överst till vänster: bearbetad tand, fnr 137, från grophus 266.
Nedan, från vänster: röd pärla (fnr 30) påträffad i grophus 201, halv orange pärla (fnr 160) från grophus 459.

Dateringar

Dateringarna av lämningarna från Öllsjö baseras på hustypologi, fyndmaterial och ^{14}C -analyser. Även om det daterande fyndmaterialet, som i huvudsak kommer från grophusen, är litet, har det en stor samstämmighet med hustypologin och ^{14}C -dateringarna. Tillsammans ger de en ramdatering av bopplatsen till folkvandringstid-tidig vikingatid.

Diskussion och kulturhistorisk tolkning

Det går inte att bearbeta de arkeologiska lämningarna som framkom vid slutundersökningen utan att också beakta resultaten från 2001 års undersökning, på den angränsande tomten i öster. Det råder inga tvivel om att lämningarna på de båda tomterna är en del av samma boplatsskomplex.

De två långhus som tydligast framträdde inom undersökningsytan, hus 1 och 2, låg båda i den norra delen av området. Denna del är den topografiskt högsta inom fastigheten och husen ligger grovt räknat på samma linje som huslämningarna på angränsande tomt (se översiktsplan bilaga 1). De båda husen är sinsemellan mycket olika till sin konstruktion. Den ringa bockbredden i hus 1 och husets orientering (i VSV-ONO) överensstämmer väl med huslämningarna från gårdsläget på angränsande tomt, som på typologiska grunder daterats till folkvandringstid-vendeltid. Gårdsläget har haft åtminstone tre bebyggelsefaser med långhus som avlöst varandra på samma plats. Ytan för det nu undersökta hus 1 är däremot anmärkningsvärt fritt från andra stolphål, vilket kan tala för att huset inte stått någon längre tid på platsen. ^{14}C -analysen av träkol från härd 3129, som antagits tillhöra hus 1, gav en datering till 720-890 med ett sigmas noggrannhet, dvs. sen vendeltid-tidig vikingatid. Detta talar för att byggnaden är något senare än gårdsläget i öster, men det kan inte uteslutas att den kan ha varit en del av byggnadsbeståndet under den senare delen av vendeltid. Avståndet till gårdsläget är ca 17 meter. Dessvärre har inga spår efter hägnader eller diken, som skulle kunna visa på eventuella tomtgränser, kunnat beläggas.

Hus 2 har en helt annan karaktär än hus 1. Det är av trelleborgstyp med dubbla vägglinjer. Denna hustyp tillhör vikingatid, men förekommer även upp i tidig medeltid. Som nämnts är det första gången ett hus av trelleborgstyp har dokumenterats i området kring Öllsjö. Det enda ytterligare Trelleborgshus som undersökts på Kristianstadsslätten är från Rinkaby (Pettersson 2005). Tyvärr framkom endast en mindre del av huset i schaktet. Det fortsätter norr- och västerut, troligen till viss del in under nuvarande Stenmästaregatan. Några daterande fynd eller något träkol för ^{14}C -analys påträffades dessvärre inte i de stolphål som undersöktes. Utifrån typologiska grunder är det ändå tydligt att det finns en kronologisk skillnad mellan hus 1 och 2. Det kan också vara värt att notera att hus 2 är orienterat i rakt öst-västlig riktning. Samma riktning hade också hus 1 på den an-

gränsande östra tomten. Det finns emellertid inget övrigt som indikerar att dessa hus skulle ha ett närmare samband.

De övriga huslämningarna, hus 3-9, är alltför osäkra för att bearbeta mera ingående i detta sammanhang (se vidare kapitlet *Övriga huslämningar*). Hus 7 får ändå sägas ha något av en särställning. Som nämnts tidigare är cirkulära stolphus inte vanliga. Att det förekommer en liknande konstruktion i närheten av långhuset även på den angränsande tomten är också intressant. Vad dessa hus skulle ha haft för funktion går emellertid inte att säkert säga.

Går det då att på samma sätt se en kronologi bland grophuset och att knyta dem till respektive långhus? Alla grophus ligger i den norra delen av fastigheten, i nära anslutning till husen. Alla grophus är också konstruerade på samma sätt, d v s med gavelstolphål. En viss uppdelning av grophuset kan ses i planen. Grophus 201, 266 och arbetsgrop 326 ligger samlade i det nordvästra hörnet, invid hus 2. De andra två, grophus 443 och 459, ligger endast 2 m från varandra, strax nordväst om hus 1. Ytan däremellan är förvånande ren från anläggningar. Man får lätt intrycket av att denna uppdelning skulle kunna säga något om till vilket långhus de hört. Men resultaten från ¹⁴C-analysen tillsammans med fyndmaterialet ger en annorlunda bild. Träkol från tre av de fem grophuset har analyserats och samtliga resultat ligger samlade i tidsspannet folkvandringstid-tidig vikingatid, med en viss tyngdpunkt i vendeltid.

Träkol från den sekundärt anlagda härden i grophus 459 gav den äldsta dateringen. Med 68,2 % sannolikhet kan den dateras till 420-540 e. Kr, dvs. folkvandringstid. Här finns emellertid en viss diskrepans i förhållande till dateringen av den pärla som påträffades i golvlagret, alltså det lager som grävts igenom när härden anlades. Enligt Callmer förekommer pärltypen sporadiskt fram till 960, men når sin kulmen 980-1000 e. Kr, alltså betydligt senare än vad ¹⁴C-resultatet indikerar. Callmers bearbetning av pärlmaterialet omfattar emellertid inte tiden före 800, varför det inte kan uteslutas att pärltypen uppträder redan under folkvandringstid. Ur en källkritisk aspekt bör det nämnas att någon vedartsanalys dessvärre inte gjordes, så någon diskussion kring exempelvis träets egenålder kan inte föras. Grophuset är det grophus som ligger närmast hus 1, som placerats i sen vendeltid-tidig vikingatid. Om dateringen av grophuset till folkvandringstid är korrekt är det inte troligt att grophuset ingått i en gårdsenhet med hus 1.

Grophus 201 ligger i det nordvästra hörnet av undersökningsytan, endast en halvmeter från den södra väggen i hus 2. Som nämnts har hus 2 på typologiska grunder placerats i vikingatid. Träkol från golvlagret i grophus 201 gav dateringen 540-720 e. Kr, dvs. vendeltid. Från golvlagret kommer också två små glasfragment som troligen härrör från Rhenländska glaskärl. Liknande fynd har gjorts vid undersökningarna av järnåldersboplatsen i Uppåkra och kan placeras i 700-tal

(muntligen B. Helgesson). Det är alltså rimligt att anta att grophusets huvudsakliga brukningstid varit under vendeltid.

Strax söder om hus 2 och sydöst om grophus 201 låg grophus 266. Detta grophus tycks ha en något senare brukningstid än grophus 201. ¹⁴C-analysen av träkol från golvlaget gav resultatet 670-810 e. Kr, alltså från senare delen av vendeltid till övergången tidig vikingatid. Inga daterande föremål framkom i golvlaget, men i fyllningen påträffades ett litet fragment av en troligen vendeltida arming i brons. Dateringen av grophuset till senare delen av vendeltid-tidig vikingatid stämmer bättre överens med hus 1 än med hus 2. Det måste emellertid påpekas att dateringsunderlaget, och främst då de mer daterbara fynden, generellt sett är litet inom undersökningen. De övriga två grophusen kan inte dateras mer än allmänt till yngre järnålder.

Det kan sammanfattningsvis konstateras att det inte otvetydigt går att koppla något av grophusen till hus 2. Det verkar alltså snarare som att grophusen huvudsakligen hör hemma i vendeltid – grophus 459 undantaget där brukningstiden tycks vara folkvandringstid.

Men det är ändå sannolikt att vi har ett gårdsläge som över tid successivt flyttar västerut från den angränsande tomten i öster, där gården under folkvandringstid-vendeltid haft flera bebyggelsefaser och där hus 1 också kan tänkas ha ingått som en del av byggnadsbeståndet, åtminstone under senare delen av vendeltiden. Under loppet av vikingatid flyttar sedan gården till läget för hus 2. Det är möjligt att eventuella grophus tillhörande hus 2 ligger väster eller norr om långhuset och därmed utanför exploateringsytan.

Även om det är första gången ett långhus av typen trelleborg har belagts i Öllsjö, talar byggnadsbeståndet i sin helhet för att gården varit en ordinär bondgård på Kristianstadsslätten under yngre järnålder. Fyndmaterialet ger också samma bild. Det verkar som att den verksamhet som har bedrivits i grophusen främst har varit av husbehovskaraktär. Som nämnts talar ansamlingen av vävtyngder i grophus 201 och 459 för att det kan ha stått vävstolar i dessa grophus. Eftersom de låg samlade i kanten och mot botten av grophusen är det möjligt att grophusen primärt använts för tillverkning av textilier. Grophus 326 har tolkats som en arbetsgrop förknippad med metallhantering. En större "förslaggad" sten i östra kanten, tillsammans med möjliga rester av en ugnspackning, talar för detta. Ett drygt halv kilo slag och bränt hasselnötsskal stärker intrycket av att gropen kan ha haft en sådan funktion. Men även här tycks det främst ha varit frågan om tillverkning för husbehov.

Antikvarisk syntes

Utifrån undersökningen på angränsande yta år 2001 och utredningen som gjordes 2005, tyckte vi oss ha en relativt god bild av den arkeologiska situationen som väntade oss vid slutundersökningen. I stora drag visade sig bilden vara korrekt. Gårdslägen i form av långhus med tillhörande grophus kunde konstateras och en inbördes kronologi formuleras. Diskrepansen gentemot underökningsplanen gällde främst antalet grophus. Utredningen visade att ett säkert grophus förekom och det ansågs rimligt att ytterligare två kunde förväntas. Efter avbaningen stod det klart att 5 stycken fanns inom undersökningsområdet. Då grophus som regel är kraftigt fyndförande lämningar och därmed en stor hjälp vid dateringen av boplatsen, är det svårt att inte undersöka dem. Vissa av dem visade sig dessutom vara av ansevärd storlek och djup, vilket gjorde att arbetsinsatsen blev större än väntat.

Sammanfattning

Under våren 2006 utfördes en arkeologisk slutundersökning i Öllsjö by, sydväst om Kristianstad. Vid undersökningen påträffades två gårdar i form av välbevarade långhus och grophus från perioden folkvandringstid-tidig vikingatid. Sannolikt rör det sig om ett gårdsläge som över tid successivt flyttar västerut från den angränsande tomten i öster, undersökt 2001. Under folkvandringstid-vendeltid har gården haft flera byggnadsfaser (Björk 2004). Det nu undersökta hus 1 kan också tänkas ha ingått i gårdsenheten under senare delen av vendeltid. Under loppet av vikingatid har gården sannolikt flyttat till läget för hus 2, ett långhus av trelleborgstyp. Bilden av att bebyggelsen successivt flyttar längre västerut, för att så småningom bilda den medeltida byn, stöds av iakttagelser gjorda vid övriga arkeologiska undersökningar i Öllsjö under senare år.

Kristianstad, 24 september 2007

Catherine Svensson

Referenser

- Bengtsson, E. 2003. *Öllsjö 33:2 och 63:1. Boplatsslämningar från bronsålder till historisk tid.* Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, rapport 2003:24. Kristianstad.
- Björk, T. 2004. *En järnåldersgård i Öllsjö. Arkeologisk utredning och undersökning 2001.* Regionmuseet/Landsantikvarien i Skåne, rapport 2004:96. Kristianstad.
- Brorsson, T. 2000. *Keramik från yngre järnålder och tidig medeltid.* I Svanberg, F. & Söderberg, B. (red) *Porten till Skåne. Löddeköpinge under järnålder och medeltid.*
- Callmer, J. 1977. *Trade beads and bead trade in Scandinavia ca. 800-1000 A.D.* Acta archaeologica Lundensia. Series prima in 4o, 11. Lund.
- Garvell, M. 2003. *En boplatz från 1000-talet. Arkeologisk för- & slutundersökning inom Öllsjö 6:22.* Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, rapport 2003:16. Kristianstad.
- Hårdh, B. (red.) 1999. *Fynden i centrum. Keramik glas och metall från Uppåkra.* Uppåkrastudier 2. Acta Archaeologica Lundensia Series in 8°, No. 30. Lund.
- Kockum, J. 2003. *I utkanten av Öllsjö. Arkeologisk förundersökning 2003.* Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, rapport 2003:74. Kristianstad.
- Lilja, H. 2007. *Härlövs industriområde – boplatsslämningar och grav. Utredningar, förundersökningar och slutundersökning 1999-2005.* Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, rapport 2007:10. Kristianstad.
- Pettersson, L. 2005. *Trelleborgshuset i krigarens by.* SU 2005. Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, rapport 2005:82. Kristianstad.
- Regionmuseets arkiv, Kristianstad.
- Svensson, C. 2005. *Öllsjö 67:1 & 63:1 m.fl. FU 2005.* Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, rapport 2005:111. Kristianstad.
- Tesch, S. 1993. *Houses, farmsteads and long-term change. A regional study of prehistoric settlements in the Köping area, in Scania, Southern Sweden.* Lund.
- Ørsnes, M. 1966. *Form og stil i Sydskandinaviens yngre germanske jernalder.* Nationalmuseets skrifter. Arkæologisk-historisk række XI. København.

Muntliga uppgifter

Bertil Helgesson, Regionmuseet Kristianstad.

Jimmy Juhlin, Regionmuseet Kristianstad.

Tekniska & administrativa uppgifter

Fastighet:	Öllsjö 67:1
Socken:	Skepparslöv, sockennr 1115
Kommun:	Kristianstad
Landskap:	Skåne
Ekonomiska kartan, blad:	3D 2i
Centrumkoordinat:	x 6210374 y 1393314
Koordinatsystem:	RT 90 5 gon väst
Typ av exploatering:	Planerad husbyggnation
Länsstyrelsen i Skåne län dnr:	431-45349-05
Regionmuseet Kristianstad dnr:	K12.20-542-05
Fälttid:	060418-060515
Arkeologisk personal:	Catherine Svensson, Helene Wilhelmsson Prao: Annie Ehlo Weidow
Fältarbetstid:	25 dagar
Maskintid:	26,5 tim
Kostnadsansvarig:	Kristianstads kommun, Mark- & expl.kontoret
Kostnad:	222 000 kr (mot beräknad kostnad 230 000 kr)
Yta schakt:	ca 3400 m ²

Dokumentationsmaterial

Digital inmätning: Intrasiprojekt RK54205SU

Digitala foton, ritningar och anteckningar.

Dokumentationsmaterialet förvaras i Regionmuseets arkiv, Kristianstad.

Fyndmaterial

Fyndmaterialet förvaras på Lunds universitets historiska museum under LUHM nr 31572, fnr 2-168.

Metalldetekteringsfynd förvaras på Lunds universitets historiska museum under LUHM nr 31786, fnr 524-542.

Planritning över samtliga inmätta objekt. Till höger syns delar av schaktet från slutundersökningen 2001, på angränsande tomt. Notera den cirkulära huskonstruktionen (hus 7; markerad med svart) och den liknande konstruktionen på angränsande tomt (markerad med grått) och deras läge i förhållande till långhusen.

Bilaga 2 Fyndlista

FNR	MATERIAL	SAKORD	ANT.	VIKT g	BEV.GRAD	ANMÄRKNING	ARKEOLOGISKT OBJ
2	Flinta	Avslag	7	1			201 Grophus
3	Keramik	Kärl	1	2			2112 Stolphål tak hus 1
4	Keramik	Kärl	1	7	Fragment		1845 Stolphål vägg hus 1
5	Keramik	Kärl	16	142	Fragment		522 Härd
6	Slagg	Slagg	7	27			201 Grophus
7	Järn	Oident	1	5			201 Grophus
8	Bränd lera	Vävtyngd	3	36	Fragment		201 Grophus
9	Bränd lera	Lerklining	10	34			201 Grophus
10	Bränd lera	Vävtyngd	1	511	Komplett		201 Grophus
11	Järn	Föremål	1	4			201 Grophus
12	Slagg	Gjuteriavfall	1	1		Gjutdroppe?	201 Grophus
13	Bränd lera	Lerklining	0	127	Fragment		201 Grophus
14	Bränd lera	Vävtyngd	3	39			201 Grophus
15	Keramik	Kärl	12	97			201 Grophus
16	Keramik	Kärl	1	10			201 Grophus
17	Keramik	Kärl	1	2	Fragment		201 Grophus
18	Keramik	Kärl	1	3			201 Grophus
19	Keramik	Kärl	3	62			201 Grophus
20	Keramik	Kärl	1	14	Fragment		201 Grophus
21	Keramik	Kärl	16	54	Fragment		201 Grophus
22	Keramik	Kärl	8	89	Fragment		201 Grophus
23	Keramik	Kärl	0	99	Fragment	Ej räknade	201 Grophus
24	Flinta	Skrapa	1	17		Fr fyllningen	201 Grophus
25	Flinta	Yxa	1	6	Fragment	Fr fyllningen	201 Grophus
26	Flinta	Avslag	18	16		Fr fyllningen	201 Grophus
27	Ben, bränt		0	109		Fr fyllningen	201 Grophus
28	Ben, obränt		0	1481		Fr fyllningen	201 Grophus
29	Slagg	Slagg	0	323		Fr fyllningen	201 Grophus
30	Glas	Pärta	1	1	Komplett	Röd, JC typ A110. Datering: tidig/mellersta vikingatid	201 Grophus
31	Järn	Föremål	1	1			201 Grophus
32	Slagg	Slagg	1	37			201 Grophus
33	Keramik	Kärl	0	24	Fragment	Ej räknade	201 Grophus
34	Ben, obränt		1	1	Fragment		4868 Stolphål i 201
35	Bränd lera	Vävtyngd	1	93	Fragment		201 Grophus
36	Bränd lera	Lerklining	1	7	Fragment	Pinnintryck?	201 Grophus
37	Keramik	Kärl	1	11			201 Grophus
38	Keramik	Kärl	3	15			201 Grophus
39	Keramik	Kärl	3	27			201 Grophus
40	Keramik	Kärl	0	22	Fragment	Ej räknade	201 Grophus
41	Flinta	Avslag	6	7			201 Grophus
42	Glas	Kärl	1	1	Fragment	Blått glas	201 Grophus
43	Ben, obränt		0	310			201 Grophus
44	Ben, bränt		0	30			201 Grophus
45	Keramik	Kärl	8	102		Myn-buk-bottenskärvor	201 Grophus
46	Keramik	Kärl	1	6			201 Grophus
47	Glas	Kärl	1	1	Fragment	Blått glas	201 Grophus
48	Bränd lera	Vävtyngd	1	12	Fragment		201 Grophus
49	Bränd lera		3	5	Fragment		201 Grophus
50	Slagg		1	5			201 Grophus
51	Ben, obränt		0	190			201 Grophus
52	Ben, bränt		0	10			201 Grophus
53	Obränd lera	Vävtyngd	1	144		C (botten)	201 Grophus
54	Obränd lera	Vävtyngd	4	114	Fragment		201 Grophus
55	Obränd lera	Vävtyngd	5	481	Defekt	Vävtyngd? N halvan, NÖ kanten	201 Grophus
56	Obränd lera	Vävtyngd	5	436	Defekt	Lager D, botten	201 Grophus
57	Ben, obränt		0	8			298 K-lagerrest
58	Järn	Föremål	1	6		Korroderad klump	298 K-lagerrest

FNR	MATERIAL	SAKORD	ANT.	VIKT g	BEV.GRAD	ANMÄRKNING	ARKEOLOGISKT OBJ
59	Keramik	Kärl	2	14		Ej passning	298 K-lagerrest
60	Ben, obränt		0	8			3129 Härd i hus 1
61	Keramik	Kärl	2	13		Ej passning	505 Grop
62	Ben, bränt		0	1			505 Grop
63	Ben, bränt		0	1			505 Grop
64	Bränd lera		3	2			505 Grop
65	Keramik	Kärl	7	204		Spår av matskorpa, buk-botten	3129 Härd i hus 1
66	Keramik	Kärl	5	365		Botten komplett	201 Grophus
67	Keramik	Kärl	1	374		Se "B" planritning norra halvan 201	201 Grophus
68	Obränd lera	Vävttyngd	4	220			201 Grophus
69	Obränd lera	Vävttyngd	3	231		N halvan V kanten i 201	201 Grophus
70	Obränd lera	Vävttyngd	17	847		17 bitar varav 1 komplett + 1 halv, resten fragment.	201 Grophus
71	Keramik	Kärl	2	110			505 Grop
72	Ben, obränt		0	49		Bos (tänder + käke)	505 Grop
73	Organiskt material	Nöt	1	1	Fragment		505 Grop
74	Flinta	Avslag	1	1			505 Grop
75	Keramik	Kärl	1	7		I botten	6045 Stolphål i grop 505
76	Slagg	Slagg	2	26			326 Grophus
77	Järn	Föremål	1	5			326 Grophus
78	Flinta	Avslag	3	6		Varav 1 m retusch	326 Grophus
79	Organiskt material	Nöt	1	1	Fragment	Bränt hasselnötsskal	326 Grophus
80	Ben, bränt		0	11			326 Grophus
81	Keramik	Kärl	1	5			326 Grophus
82	Bränd lera	Vävttyngd	5	44	Fragment		326 Grophus
83	Ben, obränt		0	198			326 Grophus
84	Keramik	Kärl	14	236		Botten-buk, sek br? samma som fnr 88	326 Grophus
85	Keramik	Kärl	2	20			326 Grophus
86	Keramik	Kärl	1	1	Fragment		326 Grophus
87	Keramik	Kärl	10	34		Blandade skärivor och fragm	326 Grophus
88	Keramik	Kärl	6	79		Samma som fnr 84	326 Grophus
89	Keramik	Kärl	3	6	Fragment		326 Grophus
90	Ben, bränt		0	3			326 Grophus
91	Bränd lera	Vävttyngd	1	83			326 Grophus
92	Ben, obränt		0	25			326 Grophus
93	CU-leg	Oident	1	1			326 Grophus
94	CU-leg	Bleck	0	1	Fragment		326 Grophus
95	Ben, obränt		0	22		Under sten AK 5937 i Ö	326 Grophus
96	Flinta	Avslag	2	3			326 Grophus
97	Järn	Remsölja	1	2		Sölja?	326 Grophus
98	Järn	Järnten	1	1			443 Grophus
99	Slagg	Slagg	1	4		Från rensning i ytan	443 Grophus
100	Metall	Föremål	1	5		Fr rensning i ytan	443 Grophus
101	Keramik	Kärl	1	8		Samma som fnr 84, 88	326 Grophus
102	Keramik	Kärl	9	68			326 Grophus
103	Ben, obränt		0	76			326 Grophus
104	Ben, bränt		0	22			326 Grophus
105	Slagg	Slagg	3	193			326 Grophus
106	Slagg	Slagg	1	287		Mellan sten 5928 och 5937	326 Grophus
107	Slagg	Slagg	1	365		Förslaggad sten i grophus 326	5928 Sten i 326
108	Bränd lera	Ungsvägg	0	24	Fragment	Under AK 5928	326 Grophus
109	Bergart	Bryne	1	74		Fr rensning iytan	443 Grophus
110	Keramik	Kärl	11	21	Fragment	Fr rensning iytan	443 Grophus
111	Ben, obränt		0	54		Fr rensning iytan	443 Grophus
112	Keramik	Kärl	1	1	Fragment		443 Grophus
113	Ben, bränt		0	2		Fr rensning iytan	443 Grophus
114	Bränd lera	Vävttyngd	0	107	Fragment	Fr rensning iytan	443 Grophus
115	Keramik	Kärl	25	339		Myn-buk	443 Grophus
116	Ben, obränt		0	211			443 Grophus
117	Slagg	Slagg	0	51			443 Grophus

FNR	MATERIAL	SAKORD	ANT.	VIKT g	BEV.GRAD	ANMÄRKNING	ARKEOLOGISKT OBJ
118	Bränd lera	Lerklining	0	118			443 Grophus
119	Bränd lera	Vävtyngd	5	36	Fragment		443 Grophus
120	Ben, obränt		1	1			266 Grophus
121	Ben, bränt		0	2			266 Grophus
122	Bränd lera	Lerklining	0	99		Kan förekomma fragm av väv- tyngder	266 Grophus
123	Bränd lera	Vävtyngd	0	177			266 Grophus
124	Slagg	Slagg	0	42			266 Grophus
125	Keramik	Silkärl	1	9			266 Grophus
126	Ben, obränt		0	409			266 Grophus
127	Keramik	Kärl	83	383	Fragment		266 Grophus
128	Järn	Slagg	3	1		Smidesavfall?	266 Grophus
129	Ben, obränt		0	1			266 Grophus
130	CU-leg	Bleck	1	1			266 Grophus
131	CU-leg	Sölja	1	1			266 Grophus
132	Flinta	Avslag	1	33			266 Grophus
133	Ben, bränt		0	63			266 Grophus
134	Brons	Armring	1	1	Fragment	20 cm dj, vendeltida 650-725 e Kr (Ørsnes)	266 Grophus
135	CU-leg	Beslag	2	1	Fragment	Med hål	266 Grophus
136	Metall	Föremål	1	6			266 Grophus
137	Ben, obränt	Föremål	1	1		Spetsad tand (roten)	266 Grophus
138	Bränd lera	Lerklining	1	1			266 Grophus
139	Slagg	Slagg	1	20			266 Grophus
140	Ben, obränt		0	65			266 Grophus
141	Ben, bränt		0	28			5952 Uttrampningslager i 266
142	Keramik	Kärl	0	73	Fragment	Mycket skört! Ej tvättat	5952 Uttrampningslager i 266
143	Bränd lera	Lerklining	1	7		Med intryck från strå	5952 Uttrampningslager i 266
144	Ben, obränt		0	385			459 Grophus
145	Ben, obränt		0	462			459 Grophus
146	Bränd lera	Lerklining	0	86			459 Grophus
147	Bränd lera	Vävtyngd	4	40			459 Grophus
148	Slagg	Slagg	0	79			459 Grophus
149	Flinta	Avslag	9	17			459 Grophus
150	Ben, bränt		0	33			459 Grophus
151	Järn	Järnten	1	1			459 Grophus
152	Keramik	Kärl	21	223		Olika kärl	459 Grophus
153	Keramik	Kärl	0	37	Fragment		459 Grophus
154	Järn	Nit	1	13		Ca 10-15 cm ner	459 Grophus
155	Keramik	Kärl	11	143			459 Grophus
156	Bränd lera	Lerklining	0	51			459 Grophus
157	Bränd lera	Vävtyngd	1	19			459 Grophus
158	Sandsten	Sländtrissa	1	53		Längst i V, i botten	459 Grophus
159	Bränd lera	Sländtrissa	1	22	Intakt	Svartgods, bikonisk	459 Grophus
160	Glas	Pärta	1	1		½ orange opak konformad, JC typ: A0910, Datering: (960) 980- 1000 e Kr	459 Grophus
161	Järn	Kniv	1	3	Fragment	Tånge	459 Grophus
162	Keramik	Kärl	1	2			459 Grophus
163	Flinta	Avslag	1	2		Retusch	459 Grophus
164	Bränd lera	Vävtyngd	3	24	Fragment		459 Grophus
165	Ben, obränt		0	710			459 Grophus
166	Ben, bränt		0	84			459 Grophus
167	Keramik	Kärl	4	432		Matskorpa	459 Grophus
168	Obränd lera	Vävtyngd	5	1100	Fragment		459 Grophus

Bilaga 3

Metalldetektering på Öllsjö 67:1

Jonas Paulsson

Metalldetektorundersökning av ploglager i samband med arkeologisk slutundersökning på Öllsjö 67:1, Skepparslövs socken, Skåne län.

Metalldetektor som användes: Modell: C-Scope CS-1220-XDP. En mycket känslig metalldetektor som med mätar- och ljudsignal registrerar magnetiska olikheter i undergrunden ner till ett största djup av ca 30 cm.

Undersökningen

Arbetsmetod/Utförande - Ploglagret totaldetekterades systematiskt en gång inom anvisad del av arbetsområdet. Metallföremål som med säkerhet kunde tillföras tiden före 1700 eller med osäkerhet kunde dateras i fält tillvaratogs och markerades för inmätning. Metallföremål som med säkerhet kunde bestämmas till sen tid (d.v.s. efter 1700) tillvaratogs utan inmätning.

Detekteringssituationen - (yttre fysiska faktorer som kan påverka detekteringsresultatet) - Inom hela det undersökta området fanns en äldre träda vilken speciellt inom vissa partier försvårade detekteringen och därmed försämrade slutresultatet. En viss bakgrundsmagnetism störde detekteringen något. Detekteringen utfördes vid meteorologiskt gynnsamma förhållanden.

Källkritik

Generellt omfattade detekteringen fr.a. ploglagrets övre del. En ploggång kan därför inte betraktas som totalgenomsökt efter endast en sökning. Man måste i så fall återkomma flera gånger efter det att marken har bearbetats igen.

När det gäller mer allmänna källkritiska resonemang med diskussioner kring representativitet och hur ett framdetekterat fyndmaterial skall tolkas så rekommenderar jag min artikel från 1999 " Metalldetektering och Uppåkra. Att förhålla sig till ett detektormaterial" i " *Fynden i centrum*", Hårdh, B. (red.). Acta Archaeologica Lundensia series altera in 8° N° 30. Lund.

Dokumentering - Fynden inmättes med handburen GPS: Garmin 60CS

Fyndnummer: 524-542

Bilaga 4

Fyndlista metalldetektering Öllsjö 67:1, LUHM 31786

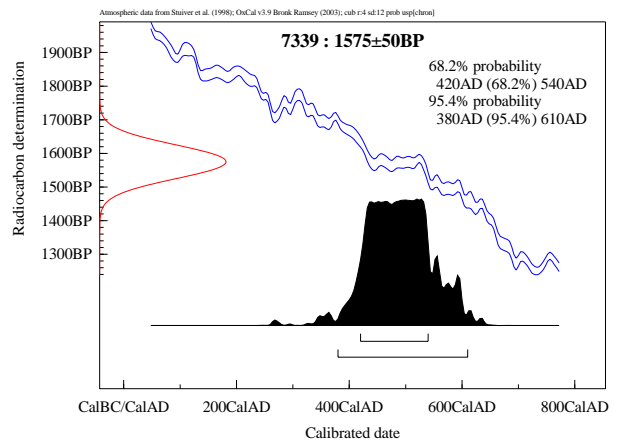
Fyndnr	Material	Sakord	Typ	Antal	Vikt g	Kommentar	X	Y
524	Cu-leg	Mynt	Borgarkrigsmynt	1	<1	Christoffer I, 1252-1259, Lund	6210358	1393321
525	Cu-leg	Föremål		1	1	bleck med tapp, fragment	6210367	1393318
526	Cu-leg	Mynt	Borgarkrigsmynt	1	<1	Magnus Eriksson (Smek), 1332-1360, Lund (M-B 653)	6210353	1393312
527	Bly	Muskötkula		1	7		6210359	1393301
528	Bly	Muskötkula		1	10	Med gjuttapp	6210348	1393295
529	Bly	Muskötkula		1	13	Med gjuttapp	6210353	1393286
530	Cu-leg	Mynt		1	<1	Dubbelvikt	6210362	1393288
531	Cu-leg	Föremål		1		Fyrkantig pyramidformad med konkava sidor och streckornamentik på 3 sidor	6210385	1393280
532	Cu-leg	Muskötkula		1	18		6210386	1393286
533	Cu-leg/järn	Beslag	Låsbeslag?	1	4	Med järnrit	6210390	1393284
534	Cu-leg	Hängsmycke		1	3	Madonnan och barnet avbildat på ena sidan, medeltida	6210394	1393273
535	Cu-leg	Bleck		1	2	fragment, ornerad med linjer	6210407	1393275
536	Cu-leg	Bleck		1	<1	Med hål	6210407	1393281
537	Cu-leg	Bleck		1	1	Rektangulärt böjt bleck, med hål i ena änden.	6210401	1393286
538	Cu-leg	Knapp		1	4		6210406	1393293
539	Cu-leg	Mynt	Brakteat	1	<1		6210406	1393297
540	Cu-leg	Knapp		1	4		6210411	1393296
541	Cu-leg	Mynt		1	<1	Präglad med C4-vapen och "74" på ena sidan.	6210399	1393317
542	Bly	Muskötkula		1	19	Med gjuttapp	6210405	1393319

Bilaga 5 14C-analys

Fyra 14C-analys utfördes på material från slutundersökningen i Öllsjö 67:1. Analyserna gjordes av Laboratoriet för 14C-datering vid Kwartärgeologiska avdelningen, Lunds universitet.

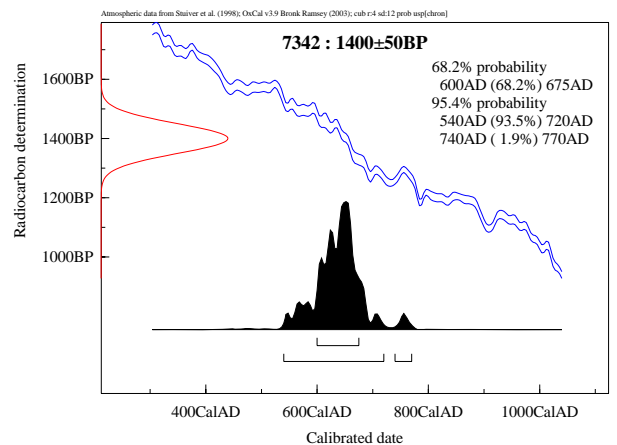
Härd i grophus 459

LuS 7339 : 1575±50 BP
68.2% probability
1525BP (68.2%) 1410BP
95.4% probability
1560BP (95.4%) 1350BP

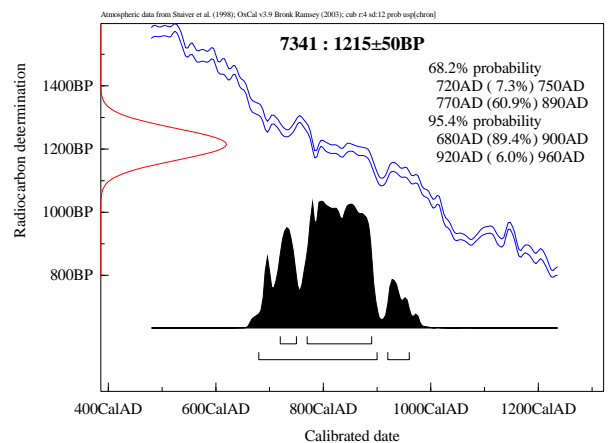
Grophus 201

LuS 7342 : 1400±50 BP
68.2% probability
1350BP (68.2%) 1285BP
95.4% probability
1405BP (93.6%) 1255BP
1205BP (1.8%) 1185BP

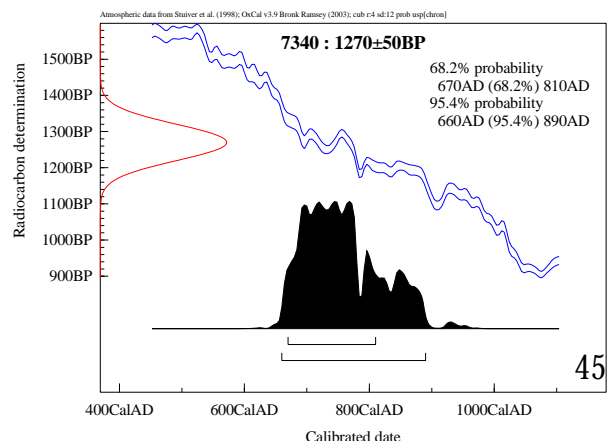
Härd 3129 i hus 1

LuS 7341 : 1215±50 BP
68.2% probability
1230BP (8.9%) 1205BP
1185BP (59.3%) 1065BP
95.4% probability
1275BP (91.8%) 1050BP

Grophus 266

LuS 7340 : 1270±50 BP
68.2% probability
1285BP (68.2%) 1170BP
95.4% probability
1290BP (95.4%) 1075BP

Regionmuseets rapportserie 2007

Kulturmiljö

1. Hässleholms filfabrik, AK, Henrik Borg, 2005 – 2006
2. Barsebäck kyrka, Barsebäcks sn, FU, Lars Salminen, 2002
3. Hovdala slott hus E, L329-förstärkningsåtgärder, Brönneåsnäs sn, AK, Kristina Nilén 2006/2007
4. Tånga kvarn, Vålinge sn, AK och DK, Henrik Borg, 2004-2005
5. Tegelgolvet i Bäckaskogs kyrka, Kiaby sn, AK & FU, Jan Kockum, 2004 & 2006
6. Kävlinge gamla kyrka, 8 ½ sekler av hemligheter, Byggnadsarkeologisk undersökning, Petter Jansson, 2005
7. Tåstarps kyrka, Tåstarps sn, AK, Lotta Eriksson, 2006-2007
8. Sankt Ibb gamla kyrka, BAD & FU, Cecilia Pantzar & Lars Salminen, 2003-2004
9. Vå kyrkogård – gammal och ny, Vå sn, FU, Tony Björk, 2006
10. Härlövs industriområde boplats och grav, N Åsum och Kristianstad, AU&FU&UN, Helén Lilja, 1999-2005
11. Heliga Trefaldighetskyrkan – restaurering av fönster, AK, Helena Nilsson, 2005
12. Gånggriften i Odarslöv, Odarslöv sn, UN, Anders Edring, 2006
13. Källna kyrka, Källna sn, AF, Lotta Eriksson och Helena Nilsson, 2007
14. En kongemoseboplats i Yngsjö, AU & FU, Anders Edring, 2006
15. Börringe kyrkogård – "...ett verkligt fridens rum i skuggan av lummiga trädkronor.", Börringe sn, Svedala kommun, DK, Helena Nilsson, Lotta Eriksson, Cissela Olsson och Åsa Jakobsson, 2005-2006
16. Östra Ljungby kyrka, Östra Ljungby sn, AF, Lotta Eriksson och Helena Nilsson, 2007
17. Södervidinge kyrkogård, Södervidinge sn, DK, Lotta Eriksson, 2007
18. Sankt Mikael kapell i Helsingborg, UN, Lars Salminen, 2004
19. Skånska ruinvårdsprojektet, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2005-2006
20. Virke kyrkogård, Virke sn, DK, Lotta Eriksson, 2007
21. Några arkeologiska undersökningar i Åhus, Åhus sn, FU & AK, Jan Kockum, 1996 – 2004
22. Kulturresevat i Skåne -en översiktlig utredning, Paul Hansson, 2007
23. S:t Jörgen i Åhus, Åhus 30:5, Åhus sn, FU, Jan Kockum, 2007
24. Bronsåldersbrunnar i Näsby, Kristianstad, UN, Tony Björk, 2006 – 2007
25. Stora Harrie kyrkogård, Stora Harrie sn, DK, Lotta Eriksson, 2007
26. Österslöv gamla prästgård, Österslövs sn, AK, taktäckning, Jimmy Juhlin Alftberg, 2007
27. Månstorps gavlar - säkringsarbeten, V Ingelstad sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg & Henrik Borg, 2007
28. Skarhults slott - vårdplan, Skarhults sn, PJ, Kristina Nilén, 2006-2007
29. Tjörnarps kyrka, Tjörnarps sn, AK, Lars-Göran Strömbom, Mia Jungskär & Lotta Eriksson, 2003-2004
30. Universitetet 2, f.d. Anatomen, Värdebeskrivning 2007, BD, Henrik Borg 2007
31. Bäckaskog slott L356 – renovering av västra längans fasad och tak, samt nyttillverkning av grindar, AK, Kristina Nilén, 2006
32. Korsbackakyrkans kyrkogård, DK, Lotta Eriksson och Emelie Petersson, 2007
33. Kust och historia i Skåne – En förstudie med naturperspektiv, PJ, Åsa Jakobsson, 2007
34. Sporrakulla gård – tak- och timmerarbeten, Glimåkra sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2007
35. Rivning på gång, norra kyrkogården i Lund, AK & BD, Petter Jansson, 2007
36. Röddinge kyrka utvändigt renovering, Röddinge sn, AK, Petter Jansson 2006
37. Flädie kyrka utvändigt renovering, Flädie sn, AK, Petter Jansson 2006
38. Hallamölla, Eljaröds sn, AK, Emelie Petersson, 2007
39. Kävlinge gamla kyrkas kyrkogård, DK, Lotta Eriksson och Emelie Petersson, 2007
40. Magnaröds stenvälsbro, Östraby socken, AK, Jimmy Juhlin Alftberg 2007
41. Stora Herrestad säteri - antikvarisk förundersökning, huvudbyggnaden, Stora herrestads sn, AF, Kristina Nilén, 2006
42. Arilds missionshus - fönsterrenovering, AK, Helena Nilsson, 2007
43. Öllsjö by - Fastigheten Öllsjö 33:2, Skepparslöv sn, FU, Jan Kockum, 2007
44. Ausås församlingshem, Ausås sn, AK, Emelie Petersson, 2007
45. Nämndemansgården, Sankt Ibbs sn, AK, Emelie Petersson, 2007
46. Lilla Harrie kyrkogård, Lilla Harrie sn, DK, Lotta Eriksson & Katarina Olsson, 2007
47. Öllsjö 67:1, Skepparslöv sn, FU, Catherine Svensson, 2006

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD- murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

